

На основу члана 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14), на предлог Министарства одбране,

Влада доноси

З А К Л Ј У Ч А К

1. Прихвата се Извештај Политичког савета о спровођењу Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација - Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2010-2015) у 2014. години, који је саставни део овог закључка.

2. Извештај из тачке 1. овог закључка доставити Комисији Народне скупштине за праћење спровођења Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација - Жене мир и безбедност у Републици Србији (2010-2015).

3. Извештај из тачке 1. овог закључка објавити на сајту Министарства одбране ради доступности информација од јавног значаја широј јавности.

4. Овај закључак, ради информисања, доставити свим министарствима, Координационом телу за родну равноправност, Безбедносно-информативној агенцији, Канцеларији за Косово и Метохију, Канцеларији за европске интеграције, Канцеларији за сарадњу са цивилним друштвом, Канцеларији за људска и мањинска права, Републичком заводу за статистику, Одбору за људска и мањинска права и равноправност полова Народне скупштине, Поверенику за заштиту равноправности, Заштитнику грађана и Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

05 Број: 021-11794/2015-1

У Београду, 28. новембра 2015. године

В Л А Д А

Тачност преписа оверава
ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР

Новак Недић
Новак Недић

ПРЕДСЕДНИК

Александар Вучић, с.р.

ПОЛИТИЧКИ САВЕТ
ЗА СПРОВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА
ПРИМЕНУ РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА – ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ (2010–2015)

ИЗВЕШТАЈ

О СПРОВОЂЕЊУ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ПРИМЕНУ
РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА –
ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ (2010-2015) У
2014. ГОДИНИ

Београд, новембар 2015. године

САДРЖАЈ

УВОД.....	3
1. ИНСТИТУЦИЈЕ – формирање и функционисање институционалних тела и механизма родне равноправности за спровођење Националног акционог плана	3
2. ЗАСТУПЉЕНОСТ – повећање заступљености жена и њиховог утицаја на питања која се односе на мир и безбедност	11
3. ОДЛУЧИВАЊЕ – повећање учешћа и утицаја жена на одлучивање	14
4. УКЉУЧИВАЊЕ – повећање учешћа жена у међународној сарадњи, решавању конфликта, постконфликтних ситуација и веће учешће жена у мултинационалним операцијама	17
5. ЗАШТИТА – коришћење инструмената правне заштите жена	21
6. ЕДУКАЦИЈА – образовање и усавршавање припадника институција безбедности у духу Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација	27
7. МЕДИЈИ – пружање медијске подршке циљевима Националног акционог плана.....	31
ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ	34

УВОД

Закључком Владе 05 број 02-2309/15 од 5. марта 2015. године о изменама и допунама ранијих закључака Владе о именовању институционалних тела за спровођење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (у даљем тексту: Национални акциони план): Политичког савета и Мултисекторског координационог тела именовани су нови састави наведених институционалних тела Владе, који подносе извештај за 2014. годину.

Претходни састав Политичког савета је предложио а Влада Републике Србије усвојила *Закључак 05 број 337-1685/2015 од 19. фебруара 2015. године о усвајању Извештаја Политичког савета о спровођењу Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2010-2015) за период од 2011. до 2013. године*, који се односио на спровођење тог плана у 12 надлежних министарстава, управа и агенција Владе.

Извештај о спровођењу Националног акционог плана у 2014. години, за разлику од претходног, садржи резултате спровођења Националног акционог плана у свим министарствима, у Канцеларији за Косово и Метохију, Канцеларији за европске интеграције, Канцеларији за сарадњу са организацијама цивилног друштва, Канцеларији за људска и мањинска права, Безбедносно-информативној агенцији (БИА) и Републичком заводу за статистику.

Овај извештај је настао на основу Извештаја Мултисекторског координационог тела о спровођењу Националног акционог плана у 2014. години поднетог Политичком савету и прихваћеног на седници тог тела одржаној 15. маја 2015. године Београду, као и на основу извештаја појединих чланова и чланица Политичког савета. Извештај садржи сажети приказ остварених циљева и реализованих активности у свих седам области спровођења Националног акционог плана у 2014. години у Републици Србији.

1. ИНСТИТУЦИЈЕ – формирање и функционисање институционалних тела и механизма родне равноправности за спровођење Националног акционог плана

1.1. Институционална тела за спровођење Националног акционог плана формирана у Републици Србији и преглед њихових најзначајнијих активности у 2014. години

1.1.1. Политички савет за спровођење Националног акционог плана (у даљем тексту: Политички савет) као тело које је формирано на основу *Закључка за образовање институционалних тела Владе Републике Србије: Политичког савета и Мултисекторског координационог тела за спровођење Националног акционог плана, 05 Број: 02-77706/2011 од 13. октобра 2011. године*, у 2014. години је функционисао у саставу који су чинили представници 12 министарстава, управа и агенција Владе надлежних за спровођење Националног акционог плана.

Наведени састав Политичког савета је у првој половини 2014. године одржао укупно три седнице, и то: 24. јануара 2014. године, 24. фебруара 2014. године и 17. марта 2014. године и сачинио извештај о трогодишњем спровођењу овог плана у Републици Србији.

У складу са усвојеним Пословником о раду Политичког савета формиране су три радне групе, и то: (1) Радна група Политичког савета за унапређење спровођења Националног акционог плана; (2) Радна група Политичког савета за усмеравање рада Мултисекторског координационог тела; (3) Радна група Политичког савета за стварање политичких предуслова за достизање циљева предвиђених Националним акционим планом. Ове радне групе су одржале састанке током 2014. године на којима су разматрале питања из својих надлежности

и износиле препоруке и предлоге на седницама Политичког савета.

Међутим, Политички савет није могао да обезбеди потребан кворум за рад и одлучивање услед честих персоналних промена у надлежним министарствима, управама и агенцијама, у складу са предлозима за превазилажење тих проблема, 20. јуна 2014. године Министарство одбране као овлашћени предлагач покренуло је процедуру за измену и допуну закључака Владе који се односе на састав овог тела, а актима Министарства одбране из августа и новембра 2014. године затражена је допуна недостајућих података из надлежних министарстава, управа, агенција и канцеларија. Након добијања позитивних ставова из надлежних министарстава и Републичког секретаријата за законодавство предложен је и усвојен Закључак Владе 05 број 02-2309/15 од 5. марта 2015. године.

По питању сарадње Политичког савета са другим институцијама у друштву, треба истаћи да су наведеним седницама Политичког савета, поред именованих чланова тог тела, по позиву, присуствовали и представници надлежних комисија и одбора Народне скупштине Републике Србије, Повереника за заштиту равноправности, Заштитника грађана и институционалних тела и механизма укључених у спровођење Националног акционог плана.

Поред наведеног, председник Политичког савета учествовао је на више домаћих и међународних скупова посвећених примени Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у Републици Србији у 2014. години. Он је 26. маја 2014. године у Београду отворио рад Међународне конференције под називом: „Увођење родне перспективе: индикатори за примену УН Резолуције 1325“, чији су организатори били Београдски центар за безбедносну политику, Стокхолмски институт за међународна мировна истраживања из Вашингтона (SIPRI) и организација Жене у међународној безбедности (WISS). Такође, председник Политичког савета је, 14. октобра 2014. године у Централном Дому Војске Србије у Београду, отворио скуп посвећен презентацији резултата регионалне студије: „Положај жена у оружаним снагама западног Балкана“, коју су израдили представници министарстава одбране и оружаних снага земаља у региону у оквиру пројекта UNDP/SEESAC под називом: „Подрица интеграцији начела родне равноправности у реформу сектора безбедности на западном Балкану“. Учествовао је и на конференцији под називом: „Србија на путу толеранције и недискриминације: искуства Повереника за заштиту равноправности“, која је одржана 28. октобра 2014. године у Палати „Србија“, у организацији Повереника за заштиту равноправности, као и на скупу у Београдском центру за безбедносну политику у Београду на којем су презентовани извештаји организација цивилног друштва о примени Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација под називом: „Успеси у примени Резолуције СБ УН 1325 – Жене, мир и безбедност: од глобалног ка локалном“ која је одржана 4. децембра 2014. године у организацији Београдског центра за безбедносну политику и Удружења „Деа Дија“.

1.1.2. Мултисекторско координационо тело за спровођење Националног акционог плана (у даљем тексту: Мултисекторско координационо тело) које је формирано *Закључком Владе од 13. октобра 2011. године* са основним задатком да врши оперативне послове у вези са реализацијом циљева и задатака предвиђених Националним акционим планом није се састајало током 2014. године. У периоду од формирања до априла 2013. године, Мултисекторско координационо тело је одржало 12 седница, с тим што се на последњој седници, одржаној 9. априла 2013. године, није одлучивало јер није било кворума.

Поред наведеног, у другој половини 2013. године престао је уговорни радни однос председнице тог тела у Министарству унутрашњих послова, а њен заменик из Министарства одбране је пензионисан. Ради решавања наведеног проблема, на иницијативу Министарства унутрашњих послова, Министарство одбране је предложило, а Влада прихватила промену садржану у Закључку 05 број 02-5059/2013 од 18. јуна 2013. године, којом се даје могућност да измене и допуне закључака Владе које се односе на састав Политичког савета врши Министарство одбране (које том телу пружа стручну и административно-техничку

подршку), док измене и допуне закључака Владе које се односе на састав Мултисекторског координационог тела Владе може да врши Министарство унутрашњих послова (које том телу пружа стручну и административно-техничку подршку). Међутим, наведени проблем нефункционисања овог тела током 2014. године је превазиђен тек доношењем Закључка Владе од 5. марта 2015. године када је именован нови састав оба тела Владе.

1.1.3. Комисија за праћење спровођења Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене мир и безбедност у Републици Србији (у даљем тексту: Комисија) као тело које је задужено за демократски надзор над спровођењем Националног акционог плана у Народној скупштини Републике Србије има шест чланова. Ради бољег увида у резултате спровођења Националног акционог плана у Републици Србији у 2014. години, председница Комисије је, по позиву, редовно присуствовала седницама Политичког савета Владе.

1.1.4. Аналитичке групе или истраживачки тимови који су у претходном периоду формиране у: Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова, Управи царина Министарства финансија, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде, Министарству спољних послова и Безбедносно-информативној агенцији током 2014. године су редовно функционисале и спроводиле предвиђене задатке. Међутим, треба истаћи да су те групе формиране само у шест, од укупно 12 надлежних министарстава, управа и агенција у Републици Србији које су биле укључене у спровођење Националног током 2014. године. Задаци ових група и тимова у наведеном периоду односили су се на праћење, годишње планирање, утврђивање статистичких и других показатеља о ефектима спровођења Националног акционог плана и на извештавање надлежних тела о резултатима спровођења тог плана.

1.1.4.1. Аналитичка група Министарства одбране и Војске Србије за анализу спровођења Националног акционог плана (у даљем тексту: Аналитичка група МО и ВС) је формирана као прво институционално тело за спровођење Националног акционог плана у Републици Србији, Решењем државне секретарке за политику одбране, 31. маја 2011. године. Аналитичку групу МО и ВС у 2014. години чинила су 22 лица из 17 организационих делова Министарства одбране и Војске Србије. Аналитичка група МО и ВС је у извештајном периоду одржала четири радна састанка целе групе и то: 7. маја 2014. године у Управи за стратегијско планирање Сектора за политику одбране, 20. јуна 2014. године у Управи за буџет Сектора за буџет и финансије, 8. октобра 2014. године у Управи за стратегијско планирање Сектора за политику одбране и 26. децембра 2014. године у Управи Војне полиције Генералштаба Војске Србије, као и већи број састанака пет подгрупа (секција), које делују у њеном саставу.

Током извештајног периода, Аналитичка група МО и ВС је спровела две родне анализе и израдила и доставила четири шестомесечне извештаја (за период спровођења Националног акционог плана јануар–јун 2014. године и јул–децембар 2014. године), и то: два извештаја о резултатима рада Аналитичке групе МО и ВС, која су достављена помоћнику министра одбране за политику одбране и два извештаја која се односе на спровођење Плана активности Министарства одбране и Војске Србије за спровођење Националног акционог плана у 2014. години, која су достављена Мултисекторском координационом телу, као и један годишњи извештај који је поднет министру одбране. Такође, у складу са препоруком Повереника за приступ информацијама од јавног значаја, годишњи извештаји о спровођењу Националног акционог плана у Министарству одбране и Војсци Србије и полугодишњи извештаји о раду Аналитичке групе МО и ВС постављају се на сајт Министарства одбране и доступни су широј јавности, што је оцењено као добра пракса и транспарентност у раду Министарства одбране у независном мониторингу организација цивилног друштва.

У извештајном периоду, руководилац Аналитичке групе МО и ВС из Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране пружио стручну подршку Политичком савету Владе у организацији три седнице тог тела и два састанака Радне групе Политичког савета за унапређење спровођења Националног акционог плана којима је руководио државни секретар у Министарству одбране.

Поред тога, у 2014. години, руководилац и чланови и чланице Аналитичке групе МО и ВС били су укључени у реализацију бројних активности у Министарству одбране и Војсци Србије из области родне равноправности као што су: организовање курсева, радионица, семинара и предавања на тему родне равноправности, затим учешће у активностима међународне војне сарадње, активностима на изради извештаја за Координационо тело за родну равноправност, Канцеларију за људска и мањинска права и сепарата за потребе Сталне мисије Републике Србије у Уједињеним нацијама (УН), Европској унији (ЕУ), Организацији за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) и Северноатлантски савез (НАТО) и Партнерство за мир (ПЗМ), као и у раду научно-стручних скупова и спровођењу истраживања која се односе на родно осетљиве теме.

1.1.4.2. Аналитичка група Министарства унутрашњих послова за анализу, праћење и извештавање о резултатима спровођења Националног акционог плана (у даљем тексту: Аналитичка група МУП-а) броји седам чланица и образована је Решењем министра од 23. фебруара 2012. године. У току 2014. године, ова група је реализовала задатке на праћењу и анализирању активности које се односе на спровођење Националног акционог плана у том министарству, унапређењу родне статистике и извештавању према Мултисекторском координационом телу, али и поступања по свим другим захтевима, као што су извештавање о напретку за Европску комисију, за потребе министра, по захтевима Народне скупштине и њених тела, као и Владе и њених тела – Координационог тела за родну равноправност и других надлежних органа, међународних организација и сл.

Чланови и чланице те групе су учествовали у: спровођењу различитих облика едукације за полицијске службенике, промоцији родне равноправности и увођењу родне перспективе у рад Министарства унутрашњих послова и на бројним скуповима посвећеним овим темама. Најзначајнији задатак Аналитичке групе МУП-а у 2014. години је идентификација, анализа и систематизација различитих облика послова организационих јединица унутар Министарства унутрашњих послова у односу на реализацију задатака дефинисаних Националним акционим планом. Аналитичка група МУП-а, у делу задатака који до 2014. године није био предмет њеног ангажовања, у тој години је радила на унапређењу положаја и улоге жена у Министарству унутрашњих послова и стварању једнаких услова за напредовање жена у полицији и у том министарству у целини.

1.1.4.3. Аналитичко-истраживачки тим Управе царина Министарства финансија је формиран у децембру 2011. године и чине га три чланице. Овај тим је до сада учествовао у свим облицима едукације организованим у систему безбедности и такав тренд је настављен и током 2014. године. Чланови аналитичке групе, као и саветница за родну равноправност организовали су више кратких информативних сесија и предавања о родној равноправности за руководиоце и запослене у тој управи. Уводна излагања у на тим предавањима увек су се односила на упознавање запослених са могућношћу постојања дискриминације по разним основама, између осталих, и по основу пола.

1.1.4.4. Аналитичка група Министарства спољних послова је формирана крајем 2013. године и чине је четири члана и чланице. Ова група се у 2014. години ангажовала на праћењу показатеља о резултатима спровођења Националног акционог плана у том министарству и на извештавању Мултисекторског координационог тела и Политичког савета.

1.1.4.5. Аналитичка група Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде формирана је 2013. године и чине је четири чланице. С обзиром на специфичност организације, односно територијалну одвојеност те управе и организационих јединица у њеном саставу (завода за извршење кривичних санкција), у претходном периоду носилац већине активности за практичну примену Националног акционог плана била је управо ова аналитичка група као и представници управе у Мултисекторском координационом телу и Политичком савету. Од установљења механизма родне равноправности до краја 2014. године аналитичка група је редовно извештавала Мултисекторско координационо тело и Политички савет о подацима везаним за примену активности из Националног акционог плана у поменутој управи.

1.1.4.6. Истраживачки тим Безбедносно информативне агенције је формиран одлуком в. д. саветнице за родну равноправност, 21. септембра 2012. године и чине га осам чланова и чланица тима и координаторка. Именована координаторка Истраживачког тима има мандат да координира, планира, усмерава и преузима одговорност за реализацију планираних активности Истраживачког тима. Међутим, координаторка Истраживачког тима Безбедносно информативне агенције је била оправдано одсутна са рада од септембра 2013. године, а у међувремену, није именован други координатор.

1.1.4.7. Министарство просвете, науке и технолошког развоја одредило је једну особу да реализује послове аналитичког праћења спровођења Националног акционог плана.

1.2. Механизми родне равноправности за спровођење Националног акционог плана формиран у Републици Србији и преглед њихових најзначајнијих активности у 2014. години

1.2.1. Механизам родне равноправности „особа од поверења“ предвиђен је Националним акционим планом у Републици Србији, ради пружања примарне колегијалне помоћи запосленима по питању родне равноправности у надлежним министарствима, управама и агенцијама. Овај механизам је до краја 2013. године, осим у Министарству унутрашњих послова, успостављен и у: Министарству одбране и Војсци Србије, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде и у Безбедносно-информативној агенцији, уз постојање специфичних приступа и искустава у формирању и функционисању тог механизма.

1.2.1.1. Министарство одбране и Војска Србије су механизам „особа од поверења“ успоставили на основу *Инструкције о избору и функцији „особе од поверења“* коју је донео министар одбране 21. новембра 2013. године. Тај механизам чини укупно 630 лица изабраних тајним гласањем свих запослених, тј. 210 „особа од поверења“ и 420 њихових заменика и заменица. Након едукације 147 лица из целог система безбедности, на семинару који је реализован 2013. године у Министарству одбране, у организацији Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране и у сарадњи са UN Women и Повереником за заштиту равноправности, у 2014. години едуковано је још 20 „особа од поверења“ у Институту за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране од стране инструктора и инструкторки за родну равноправност и уз подршку UNDP/SEESAC. Координација активности „особа од поверења“ у Министарству одбране и Војсци Србије је у надлежности овлашћеног лица за обављање послова саветнице за родну равноправност министра одбране. Ангажовањем наведеног овлашћеног лица, крајем 2014. године 210 изабраних „особа од поверења“ у Министарству одбране и Војсци Србије добило је практичну помоћ за рад и виду приручника под називом: *„Особа од поверења – приручник за запослене у сектору безбедности“*, који је одштапан у издању UN Women и у сарадњи са Повереником за заштиту равноправности.

1.2.1.2. Министарство унутрашњих послова је и пре доношења Националног акционог плана, у сарадњи са Норвешким полицијским директоратом и уз подршку Мисије OSCE у Србији имало успостављен механизам „колега за подршку“ са шире дефинисаним задацима и улогом у односу на механизам „особа од поверења“. По доношењу Националног акционог плана заузет је став да се улога „особа од поверења“ може остварити кроз активности „колега за подршку“, уз њихову додатну обуку из области родне равноправности и заштите запослених од дискриминације. У 2014. години реализовани су семинари „Улога помажућих професија и стручних служби Министарства унутрашњих послова у стресним и кризним ситуацијама“, за лекаре, психологе и социјалне раднике, као и радионице за координаторе програма „Подршка колеге“. Представници Министарства унутрашњих послова који учествују у реализацији програма „Подршка колеге“, узели су активно учешће у едукацији „особа од поверења“ у другим државним органима.

1.2.1.3. Управа царина Министарства финансија одлучила је да функцију „особа од поверења“ обављају „лица за подршку“ која су именована по Закону о спречавању злостављања на раду.

1.2.1.4. Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде је до краја 2013. године изабрала укупно 31 „особу од поверења“. Током 2014. године, већина активности је била је усмерена ка проналажењу најбољег начина за координацију рада свих механизма родне равноправности у тој управи, укључујући и механизам „особа од поверења“. У оквиру обука запослених, посебна пажња посвећена је организовању програма даље едукације „особа од поверења“ и свих запослених из области родне равноправности и заштите од запослених од дискриминације.

Према подацима који су достављени Аналитичкој групи Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде, од установљења механизма „особа од поверења“ до краја 2014. године, од стране запослених у тој управи је било неколико обраћања „особи од поверења“ за помоћ и подршку. Након обављених разговора, установљено је да се већина пријављених случајева није односила на родну дискриминацију или на злостављање на раду, па су активности изабраних „особа од поверења“ у протеклом периоду, углавном, биле усмерене на информисање о родној равноправности, стварању атмосфере толеранције, начинима заштите од дискриминације, пружању подршке колегиницама и колегама и сл. На пример, запослени у казнено-поправним заводима информисани су о механизму „особа од поверења“ непосредним контактом и истицањем обавештења на фреквентним местима у тим установама. До краја 2014. године била су само два случаја обраћања запослених „особи од поверења“ у којима је процењено да има елемената који указују на родну дискриминацију. У поменутих случајевима пружена је адекватна подршка, обављена медијација и успостављена поново толерантна радна атмосфера. Кроз успостављену оперативну сарадњу са „особама од поверења“, размотрена је потреба повећања броја изабраних „особа од поверења“ у организационим јединицама те управе, након које су добијене информације да за тим не постоји потреба.

1.2.1.5. Безбедносно-информативна агенција има 23 изабране „особе од поверења“ у свим организационим јединицама те агенције. Извршена је њихова едукација у 2013. и 2014. години.

1.2.2. Саветник/саветница за родну равноправност министра/директора је механизам за увођење родне перспективе у политике и програме надлежних министарстава, управа и агенција. До сада је овај механизам успостављен у: Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова, Управи царина Министарства финансија и Безбедносно-информативној агенцији.

1.2.2.1. Министарство одбране је одлуком министра одбране из 2012. године успоставило овај механизам тако што је тадашња државна секретарка задужена за политику одбране и председница Политичког савета била овлашћена и за обављање послова саветнице за родну равноправност. Због персоналних промена, од 15. јула 2013. године, овлашћена је да обавља ту дужност, уз редовне активности, директорка Института за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране. Током 2014. године, она је учествовала на више регионалних састанака представника механизма родне равноправности у министарствима одбране и оружаним снагама: Републике Србије, Републике Македоније, БиХ и Републике Црне Горе и у промоцији регионалне студије: „*Положај жена у оружаним снагама западног Балкана*“ у Београду, које су реализоване у оквиру пројекта UNDP/SEESAC. Она, такође, руководи и пројектом под називом: „*Родни аспект у војној професији*“. Поред тога, подржала је израду Приручника за обуке у области родне равноправности у Министарству одбране и Војсци Србије и ангажована је на спровођењу активности усмерених ка оснаживању механизма „особа од поверења“. Такође, она је, у априлу 2014. године, одржала предавање о родној равноправности на Војној академији Сектора за људске ресурсе за полазнике највишег нивоа каријерног усавршавања – Високих студија безбедности и одбране и присуствовала, по позиву, на састанцима Аналитичке групе МО и ВС и седницама Политичког савета.

1.2.2.2. Министарство унутрашњих послова је одлуком министра од 2012. године овластило председницу Мултисекторског координационог тела да обавља и послове саветнице за родну равноправност министра унутрашњих послова и она је ту дужност обављала све до средине 2013. године. Због персоналних промена, од јула 2014. године је дотадашњи руководилац Аналитичке групе МУП-а овлашћена је и за обављање послова саветнице за родну равноправност у Министарству унутрашњих послова.

Задатак наведеног лица је координација и стратешко усмеравање активности на реализацији Националног акционог плана у том министарству, као и унапређење положаја и улоге жена у полицији и Министарству унутрашњих послова. Спроведене активности током 2014. године биле су усмерене на наставак сарадње са Шведским националним полицијским одбором кроз реализацију пројекта умереног на подршку увођењу родне перспективе у рад полиције и министарства у целини, као и ефикаснијој заштити жена од свих облика насиља, посебно у породичним и партнерским односима. У вези с тим, одржано је више састанака са представницима Шведског полицијског одбора, реализована је и студијска посета Шведској у септембру 2014. године и одржани су састанци са Шведском развојном агенцијом (СИДА).

Интензивирање је рад на увођењу родне перспективе у рад Министарства унутрашњих послова кроз нова решења у нормативним актима из области унутрашњих послова и родне равноправности (Преднацрт закона о полицији, Закон о евиденцијама, Модел закона о родној равноправности Заштитника грађана). Иницирано је формирање подсајта на сајту Министарства унутрашњих послова који ће искључиво бити посвећен питањима већег укључивања полицијских медија у промоцију успешних жена у Министарству унутрашњих послова и презентовању ефеката мера које се предузимају на плану уклањања формалних и стварних препрека за једнаке шансе за учешће и напредовање у полицији, између осталог и учешћем на међународним и домаћим стручним скуповима посвећеним овим темама, у едукацији полицијских службеника, а све ради веће транспарентности и промоције свих активности које се спроводе са крајњим циљем јачања улоге жена у Министарству унутрашњих послова.

Активности овлашћеног лица биле су усмерене и на јачање интерресорне сарадње у овој области са другим органима и агенцијама сектора безбедности, организацијама цивилног друштва које се баве родном равноправношћу са којима је Министарство унутрашњих послова развило партнерски однос кроз спровођење различитих облика едукације и превентивних активности. Саветница је, такође, учествовала у изради смерница за спровођење циљева НАП-а на локалном нивоу кроз пројекат који је реализован у сарадњи

са Удружењем „Жене Југа“ из Пирота, Удружењем „Деа Диа“ из Ковачице и Глобалном мрежом „Градитељке мира“ из САД и др.

1.2.2.3. Управа царина Министарства финансија је прва у систему безбедности, одлуком директора из 2011. године и у складу са Националним акционим планом, предвидела посебно систематизовано радно место саветнице за родну равноправност заменика директора Управе царина Министарства финансија. Саветница за родну равноправност је именована и за чланицу Мултисекторског координационог тела Владе. Током 2014. године, саветница је реализовала више активности усмерених на едукацију запослених и сарадњу са другим институцијама и механизмима родне равноправности укљученим у спровођење Националног акционог плана у Републици Србији.

1.2.2.4. Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде је започела 2013. и током 2014. године успоставила механизам родне равноправности – саветнице за родну равноправност.

1.2.2.5. Безбедносно-информативна агенција је одлуком директора те агенције из јуна 2012. године, једно лице овластила да, поред својих редовних послова, обавља и послове саветнице директора те агенције за родну равноправност до распоређивања новог припадника агенције на посебно систематизовано радно место саветника/саветнице за родну равноправност. То лице је обављало ту дужност и током 2014. године.

1.2.3. Саветник/саветница за родну равноправност у цивилним и војним мисијама је предвиђен механизам за увођење родне перспективе у систем безбедности, у складу са међународним стандардима и искуствима, ради учешћа у мултинационалним операцијама ЕУ и НАТО (под мандатом УН). Ради његовог успостављања, од 2011. до 2014. године организована су четири курса за родне саветнике/саветнице команданата националних контингената у мултинационалним операцијама у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије (у даљем тексту: Центар за мировне операције ЗОК ГШ ВС) са укупно обучених 120 лица из Министарства одбране и Војске Србије, Министарства унутрашњих послова и са цивилних факултета у Републици Србији. Међутим, будући да Република Србија не учествује са националним контингентима у цивилним и војним мисијама, овај механизам није и практично успостављен. Поред тога, још шест лица из Министарства одбране и Војске Србије је завршило обуку за саветника/саветницу за родну равноправност у цивилним и војним мисијама у иностранству: у цивилним и војним мисијама у иностранству: три лица у Краљевини Шведској (у Нордијском центру за род у војним операцијама, NCGM/SWEDINT) и три у БиХ (у Центру за обуку и подршку мировним операцијама, у Бутмиру).

1.2.4. Независни мониторинг над спровођењем Националног акционог плана је механизам који су успоставили: Повереник за заштиту равноправности, Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, медији и представници организација цивилног друштва. Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова и Безбедносно-информативна агенција остварили су сарадњу са појединим организацијама цивилног друштва, а посебно са Београдским центром за безбедносну политику, Аутономним женским центром, Астром, Фондом социјалне и демократске иницијативе Удружењем „Жене Југа“ из Пирота, Удружењем „Деа Диа“ из Ковачице, Глобалном мрежом „Градитељке мира“ из САД, и др.

1.2.5. Механизам родно одговорног буџетирања при надлежним министарствима, управама и агенцијама у Републици Србији је механизам успостављен ради примене стандарда Европске уније у родним политикама и у пракси појединих земаља како би се унапредила политика родне равноправности и елиминисала неравноправност и дискриминација жена.

1.2.5.1. Министарство одбране је прво у систему безбедности започело успостављање процеса родно одговорног буџетирања предлагањем 2012. године и непосредном реализацијом пројекта од 2013. године, под називом: „*Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у Министарству одбране и Војсци Србије*“. Аналитичка група МО и ВС је у разматраном периоду, приликом извештавања о реализацији Националног акционог плана у Министарству одбране и Војсци Србије извршила анализу планираних и утрошених финансијских средстава одређених за родно осетљиво буџетирање. У извештају те групе за 2014. годину наводи се да су у Сектору за политику одбране Министарства одбране планирана финансијска средства за родно осетљиво буџетирање активности предвиђених Националним акционим планом у 2014. години у укупном износу од 380.000,00 динара од којих је до краја те године утрошено 143.645,00 динара.

Поред тога, треба поменути да је реализацију једног броја активности које се односе на родну равноправност у Министарству одбране и Војсци Србије током 2014. године подржао и UNDP/SEESAC.

1.2.6. Вођење евиденција по полу и родно разврстане статистике, на основу Националног акционог плана успостављено је и редовно се ажурира у: Министарству одбране и Војсци Србије, Министарству унутрашњих послова, Управи царина Министарства финансија, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде, Сектору за безбедносну политику Министарства спољних послова и Безбедносно-информативној агенцији.

Ради унапређења спровођења Националног акционог плана оцењено је целисходним да се у свим органима државне управе на које се односи примена Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у Републици Србији успоставе предвиђена институционална тела и механизми родне равноправности. У наредном периоду треба координисати различите политике, стратегије и акционе планове и интегрисати делатност бројних институционалних тела која се баве родном равноправношћу и људским правима жена.

2. ЗАСТУПЉЕНОСТ – повећање заступљености жена и њиховог утицаја на питања која се односе на мир и безбедност

Право на једнаку заступљеност жена и мушкараца у питањима која се односе на мир и безбедност и на једнаке родне могућности у погледу школовања и заступљености у систему безбедности, а посебно у војсци, у полицији, царини (тзв. униформисан састав) је гарантовано Уставом Републике Србије и предвиђено Националним акционим планом и у наведеном периоду су остварени значајни резултати.

2.1. Министарство одбране и Војска Србије, на основу резултата упоредне родне анализе спроведене у октобру 2014. године у односу на показатеље из маја исте године бележи тренд благог повећања заступљености жена у Министарству одбране и Војсци Србије за 0,14%. Подаци квалитативне анализе коју је спровела Аналитичка група МО и ВС указивали су на промену у смислу смањења заступљености жена на административним дужностима у категорији цивилних лица и истовремено, повећања у заступљености жена у Министарству одбране и Војсци Србије у категорији професионалних војних лица (ПВЛ) – официри, будући да је у септембру 2014. године у чин потпоручника произведено 55 кадеткиња које су завршиле Војну академију. У тој класи једна девојка је била међу три најбоља кадета по рангу, са просеком 9,70 на студијском програму Логистика одбране, модул Финансије. При томе, треба истаћи да је заступљеност жена у Војсци Србије са пресеком извршеним 30. септембра 2014. године била 8,3%, што је у оквиру просека у земљама у окружењу.

У вези са наведеним питањем, Војна академија је усвојила препоруку Поверенице за заштиту равноправности да се усклади текст конкурса са антидискриминаторским прописима и да се уклоне спорни услови из конкурса који су одређивали горњу границу од 15% за пријем жена у Војну академију и испуњен услов да кандидати и кандидаткиње нису у брачној и ванбрачној заједници и да немају децу. У складу с тим, у конкурс за пријем у Војну академију за школску 2014/2015. годину није постављена ограничавајућа квота за пријем девојака, нити је постојао услов у вези са брачним и родитељским статусом кандидата. Конкурс је расписан за 50 лица из цивилног друштва. На конкурс се пријавила 271 девојка или више од 30% од укупно 888 пријављених кандидата. На основу спроведене селекције, примљено је 16 девојака, што представља добру заступљеност, јер је у ту класу уписано и 60 матураната Војне гимназије међу којима није било девојака, па је заступљеност жена у укупном броју студената прве године Војне академије била 14,5%.

На Медицинском факултету Војномедицинске академије у школској 2014/2015. години уписано је 61,54% жена од укупног броја уписаних студената. У 5. класи Основног командно-штабног курса, у периоду септембар-децембар 2014. године није било жена.

У Школи за резервне официре, у септембру 2014. године, од укупног броја полазника те школе 23% биле су жене.

Министарство одбране посебно истиче податак да су у Војној гимназији, на основу јавног конкурса, у школској 2014/2015. години, по први пут у историји Србије створени услови за пријем девојака у ту војну образовну институцију. На наведени конкурс пријавио се скоро подједнак број девојака (934) и младића (937) од укупно 1871 кандидата. Први круг селекције прошло је 222 девојака и прошло је 265 младића, а након другог круга селекције извршено је рангирање кандидата и примљено је најбољих 90 кандидата, међу којима је 31 девојка и 59 младића.

У периоду од маја до септембра 2014. године, од укупног броја упућених регрута на добровољно служење војног рока било је 10,8% жена.

2.2. Министарство унутрашњих послова указује да је присутан тренд повећаног учешћа жена у укупном броју запослених и у руководећем саставу у том министарству. Анализа коју спроводи Аналитичка група МУП-а показује да је последњих година афирмисана улога жена у полицији и у министарству у целини, о чему илустративно говоре подаци о повећаном интересовању жена за рад у Министарству унутрашњих послова, а посебно на оперативним пословима униформисане полиције. Ово је уочљиво кроз повећање учешћа жена у укупном броју запослених у Министарству унутрашњих послова (са 15,2% у 2000. години на 22,7% у 2014. години), као и кроз висок број девојака које се из године у годину пријављују за упис и које се школују на Криминалистичко-полицијској академији (преко 41% девојака) или Центру за основну полицијску обуку (скоро 25%), одакле се, потом, регрутују за рад на полицијским пословима.

Треба истаћи да је присутан тренд повећаног учешћа жена на полицијским пословима, тако да преко 43% у 2014. години (у односу на 39,5% у 2012. години) од укупног броја жена у Министарству унутрашњих послова ради на оперативним и пословима униформисане полиције (или 9,8% у укупном броју запослених). Жене све више овладавају и пословима који су им до сада били недоступни или су их ретко обављале (нпр. полицијски рад у екипама Интервентне јединице 92 Полицијске управе за Град Београд, коњичкој јединици, као водичи паса, у преговарачким тимовима, као командири полицијских станица итд.). Повећава се и учешће жена у категорији униформисаних овлашћених службених лица полиције опште надлежности – 10% (8,3% – 2012. године), пословима безбедности саобраћаја (6,9%) и граничне полиције (18,5%), док је смањено учешће жена на административним пословима на којима претежно раде жене, као што су заједнички послови, послови исхране и смештаја, управни послови и сл. Такође, повећан је и број жена

у оперативном саставу криминалистичке полиције и полиције опште надлежности.

Ипак, и даље је евидентно да се жене, углавном, налазе на административним или логистичким пословима (57% од укупног броја жена у том министарству), који су ниже вредновани. Поред тога, међу запосленима у Министарству унутрашњих послова је само 2,4% жена са високом стручном спремом (ВСС) у статусу овлашћених службених лица (мушкараца је 6%), који су и најплаћенији. Жене су у Министарству унутрашњих послова и даље у највећем проценту заступљене на административним пословима са средњом стручном спремом 5,1% (мушкарци – 1,9%), док су мушкарци најзаступљенији на пословима са средњом стручном спремом (ССС) у категорији униформисаних овлашћених службених лица (50,2%).

2.3. Управа царина Министарства финансија је известила да је у 2014. години заступљеност жена у укупном броју запослених у тој управи била 41,6%. Тачније, од укупно 2437 запослених на неодређено време 1014 су жене, и то: на административним пословима 94,4% (односно од укупно 72 запослена 68 су жене). У Сектору за контролу примене царинских прописа, жене су заступљене са 27,9% (од 136 запослених 38 су жене), а на пословима логистике жене су заступљене са 57,9% (од 485 запослених, жена је 281).

2.4. Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде, на основу показатеља са пресеком на дан 31. децембра 2014. године, утврдила је да су од укупног броја запослених у седишту те управе 58% жене. Од укупног броја запослених у свим службама у заводима за извршење кривичних санкција, заступљеност жена и њихов утицај на питања која се односе на безбедност износи 24%. Значајно је издвојити пример да је у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу од укупног броја запослених 71% жена, што је и разумљиво с обзиром на то да је тај завод једина казнено-поправна установа у Републици Србији у којој казне затвора издржавају жене.

2.5. Безбедносно-информативна агенција истиче да спровођење родне анализе представља незаобилазан сегмент приликом креирања стратегија и политика, као и приликом њихове имплементације у тој агенцији. У том контексту, у агенцији је успостављена родно осетљива база података о заступљености жена која се континуирано води у Управи за кадрове. Резултати родне анализе из 2014. године указују да су жене заступљене са 30,30% у односу на укупан број запослених у Безбедносно-информативној агенцији, од тога 59,67% на оперативним пословима, а 40,33% на административним, односно на пословима логистике.

2.6. Министарство спољних послова истиче да се применом Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у том министарству баве Сектор за безбедносно политику и Сектор за мултилатералу. У Сектору за безбедносно политику заступљеност жена је 44,9%, а у Сектору за мултилатералну сарадњу 83% од укупног броја запослених у тим секторима.

2.7. Министарство државне управе и локалне самоуправе истиче да од укупног броја запослених у том министарству 84,41% су жене.

2.8. Министарство културе и информисања истиче да је полна структура према укупном броју запослених у свим установама тог министарства следећа: мушкарци 43,4%, а жене 56,6%. Структура запослених у градским установама највећих градова Србије који су и центри региона је таква да преовлађају жене. Удео жена у структури запослених, највећи је у Новом Саду, док је у преостала три града, који су центри региона, тј. у Београду, Нишу и Крагујевцу готово уједначен.

Од републичких установа културе, жене су најбројније у библиотекама (65,7%), а најмање бројне у позориштима (44,9%), док је, условно речено, у поливалентним центрима (Ансамблу народних игара и песама „Коло“, Филмском центру Србије и Заводу за проучавање културног развоја) готово уједначена полна структура запослених (51,4% жена). Међу овим установама културе по бројности жена издвајају се Централни институт

за конзервацију у којем цео колектив чине жене, Музеј позоришне уметности у којем је запослено 85,7% жена и Завод за проучавање културног развоја са 79,2% запослених жена.

За разлику од републичких установа културе, у установама културе АП Војводина жене су најбројније у историјском архиву (67,5%), а најмање бројне у Заводу за заштиту споменика културе (45,4%). Са друге стране, уједначеност полне структуре запослених приметна је у позориштима (49,2% жена). Највећи број запослених жена у свом колективу имају Завод за културу војвођанских Словака у којем су све запослене представнице женског пола, Издавачка установа „Мисао“ (80% жена) и Завод за културу војвођанских Румуна (75% жена). Ипак, потребно је напоменути да све наведене установе имају укупно до пет запослених људи у установи.

У градовима који су центри округа, а који имају највећи број установа културе, структура показује да су жене најзаступљеније у библиотекама (82% жена), а најмање заступљене у позориштима (43,9% жена). Приликом теренског истраживања запажено је да је најмања заступљеност жена у позориштима условљена структуром техничке службе у чијем сектору су најчешће запослени мушкарци.

Од свих градских установа културе Установа за израду таписерија „Атеље 61“ из Новог Сада издваја се по броју запослених жена где је од укупно 12 запослених, од тога 11 жена, односно 91,7% колектива чине жене. Жене су у много већој мери заступљене у Културном центру Београда, у којем 75,6% запослених чине жене и у Библиотеци Града Београда у којој је запослено 83,7% жена.

2.9. Канцеларија за Косово и Метохију доставила је податак да има укупно 97 запослених, од тога 43 су жене.

2.10. Републички завод за статистику је у публикацији под називом: „*Жене и мушкарци у Републици Србији, 2014*“ објављеној у децембру 2014. године, по други пут објавио статистичке податке о заступљености жена и мушкараца у систему безбедности, захваљујући статистичкој обради података за потребе праћења спровођења Националног акционог плана у Републици Србији и извештавања Политичког савета.

Резултати који су саопштени, а односе се на заступљеност жена у 2014. години у органима државне управе надлежним за спровођење Националног акционог плана указују на неопходност да Мултисекторско координационо тело, у што краћем року, утврди јединствену методологију родно осетљивих истраживања, јединствену листу индикатора, као и да успостави редовно и једнообразно извештавање од стране свих надлежних органа државне управе о спровођењу тог плана у Републици Србији, како би добијени подаци били поуздани и упоредиви.

3. ОДЛУЧИВАЊЕ – повећање учешћа и утицаја жена на одлучивање

У претходном извештају Политичког савета поднетом Влади истакнуто је да, иако важећи законски и подзаконски прописи не дискриминишу напредовање жена у систему безбедности, у пракси постоје „неписане“ препреке за њихово напредовање на одговорним местима. Наведена оцена може се изрећи и у 2014. години у односу на напредак постигнут у остваривању веће заступљености жена у одлучивању у Републици Србији. Ипак, у складу са подстицајним мерама, предвиђеним Националним акционим планом, које се предузимају ради повећања заступљености жена, пре свега, у систему безбедности на руководећим и командним позицијама дошло је до извесног напретка и по том питању.

3.1. Министарство одбране и Војска Србије обезбеђују редовно евидентирање и ажурирање података о заступљености жена на руководећим и командним позицијама у оквиру редовних надлежности Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства

одбране и у оквиру Управе за људске ресурсе (Ј-1) Генералштаба Војске Србије. На основу тих података, Аналитичка група МО и ВС известила је да је укупна заступљеност жена на руководећим и командним позицијама у новембру 2014. године износила 19,31% у односу на укупан број запослених жена у Министарству одбране и Војсци Србије.

Општи циљ у Националном акционом плану по питању повећања заступљености жена у одлучивању односи се на све нивое одлучивања, а поготово на највиши ново руковођења и командовања. Међутим, према оцени Управе за људске ресурсе (Ј-1) Генералштаба Војске Србије, релативно мала заступљеност жена на руководећим и командним дужностима у Војсци Србије у 2014. години је директна последица постојеће структуре војске у којој се готово сва руководећа и командна места попуњавају официрима или подофицирима, као и недовољног броја жена виших чинова са потребним квалификацијама, односно годинама стажа у Војсци Србије за постављење на више и високе позиције у војсци. Чињеница да је учешће жена на нижим руководећим и командним дужностима веће него на вишим, указује да ће временом овај број расти, сагласно стицању услова кандидаткиња за постављење на руководеће и командне дужности.

На овакав тренд указује и структура чиновних жена у Војсци Србије, јер је највећи број жена официра чина потпоручника (6,7% од укупног броја лица тог чина), чина водника у категорији подофицира (1,2% од укупног броја лица тог чина) и чина разводника у категорији професионалних војника (8,7% од укупног броја лица тог чина). Уочљиво је да је просечна старост жена официра (29 година) значајно нижа од официра мушкараца (39 година), као и код професионалних војника (28 година за жене и 31 за мушкарце), што указује да ће одлив мушкараца ове две категорије кадра у наредном периоду бити већи, па ће самим тим расти и удео жена у укупном броју припадника Војске Србије.

На основу препоруке Поверенице за заштиту равноправности, Војнообавештајна агенција је у августу 2014. године покренула процедуру за измену *Правилника о изасланствима одбране* у делу који се односи на услове које треба да испуне кандидати који се пријављују на конкурс. Поступајући по тој препоруци, у септембру 2014. године измењен је овај правилник, тако што је из услова за обављање те дужности уклоњен критеријум који се односи на брачни статус кандидата. Жене су у Војнообавештајној агенцији заступљене на готово свим дужностима у складу са својим квалификацијама али углавном у категорији цивилних лица. Међутим, жене из те агенције до сада нису конкурисале за место изасланика одбране које је по формацији предвиђено за официра.

Крајем 2014. године, три жене из категорије професионалних војних лица, као и значајан број жена цивилних лица са највишим степеном образовања и више узастопних одличних оцена за резултате рада испуњава формалне услове за постављења на средњем, вишем и високом нивоу одлучивања у Министарству одбране и Војсци Србије. Ипак, на високом нивоу руковођења и командовања у Министарству одбране и Војсци Србије, крајем 2014. године, није било ниједне жене у на позицији министра, државног секретара, помоћника министра, секретара или на командним позицијама генерала.

3.2. Министарство унутрашњих послова истиче да је број жена на руководећим радним местима у том министарству у порасту (14,5% у 2014. години у односу на 10,3% у 2013. години), али још увек не одговара укупној заступљености жена међу запосленима у Министарству унутрашњих послова. Ипак, све је више жена на највишим руководећим позицијама, тако да, поред прве жене начелника полицијске управе, жене на челу Центра за основну полицијску обуку, има и више жена које су командири полицијских станица и полицијских испостава, а промовисана је и друга жена која је добила чин генерала полиције. Значајно је и да су жене заступљеније на стратешком нивоу управљања, што значи да у већој мери могу да утичу на креирање и спровођење безбедносне политике. Тачније има 19,2% жена на стратешком нивоу управљања (именоване су две нове саветнице министра, заменица шефа Кабинета министра и помоћница министра која је и начелница сектора), затим на

нижем нивоу управљања има 16,5% жена, а најмање их је на средњем руководећом нивоу 9,1%, који је и најоперативнији.

Најчешће руководеће радно место на којима се налазе жене је место шефа одсека, тј. 26,4% или сваки четврти шеф одсека је жена, док је међу начелницима одељења само 17% жена. У 2014. години, у односу на претходну, није промењен проценат жена начелника управа који износи 21,1%, док је смањена заступљеност жена на местима заменика начелника управа. Иако је и даље веома мала заступљеност жена међу руководиоцима у оперативним линијама рада, посебно у униформисаном саставу полиције (2,2% жена међу командирима полицијских испостава; 2,1% заменика командира полицијских испостава и командира полицијског одељења) у 2014. години једна жена је постављена за командира полицијске станице и једна за заменика командира полицијске станице.

Жене су у великој мери укључене у едукацију за руководиоце и семинаре и курсеве о лидерству и менаџменту (преко 40% од укупног броја полазника) што је добар предуслов за стицање потребних компетенција. Такође, организују се едукације запослених који се баве израдом предлога пројеката, планова и стратегија у том министарству ради укључивања родне перспективе у ове активности.

Сталном анализом, а потом и изменом и допуном прописа, посебно *Закон о полицији* уклањају се уочене правне препреке за напредовање жена у служби (одсуство жене због трудноће и порођаја дуже од шест месеци више није препрека за добијање оцене и урачунавање тог периода у радни стаж, као основа за напредовање). Међутим, очекује се да се тек са усвајањем новог *Закон о унутрашњим пословима* конкретизују нова решења која треба да отклоне фактичке препреке за једнако напредовање у служби, односно да на најмању меру сведу дискрециона овлашћења у одлучивању о пријему и напредовању у служби, дефинисањем прецизних критеријума и компетенција, што би требало да за резултат има стварно уклањање могућности за дискриминацију по било којем основу.

3.3. Управа царина Министарства финансија истиче да је заступљеност жена у одлучивању у 2014. години износила је 28,5% у односу на укупан број руководиоца високог нивоа (на радним местима руководиоца високог нивоа, на положај – директор и помоћник директора постављене су две жене), на радним местима руководиоца средњег нивоа (управник царинарнице, начелник одељења, шеф бироа) распоређено је 44,2% жена у односу на укупан број руководиоца средњег нивоа, а на радним местима руководиоца нижег нивоа (шеф царинске испостава, шеф одсека, руководиоца групе, водитељ реферата, руководиоца царинског пункта и сл.) има 33,4% жена у односу на укупан број руководиоца нижег нивоа.

3.4. Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде на руководећим радним местима у и организационим јединицама има 29% жена од укупног броја запослених. Будући да је евиденција запослених по полу установљена у тој управи тек 2011. године, још увек није могуће дати тачан приказ броја унапређених жена на виша радна места, јер не постоје обрађени подаци на начин потребан за поуздано извештавање.

3.5. Безбедносно-информативна агенција је, на основу резултата родне анализе, известила да је у 2014. години у односу на показатеље из 2013. године дошло до повећања заступљености жена на руководећим радним местима, посебно на стратешком нивоу руковођења у тој агенцији. Наиме, резултати родне анализе из јула 2014. године указују да је заступљеност жена на стратешком нивоу руковођења 16,67%, на средњем нивоу руковођења 10,14%, а на nižем нивоу руковођења 12,70%.

3.6. Министарство спољних послова по питању повећања учешћа и утицаја жена на одлучивање у одбрани и безбедности истиче да се у том министарству остварује регионална сарадња и обезбеђује учешће представника институционалних механизма за родну равноправност, као и представника других министарстава на регионалним састанцима у вези

са применом Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација. Поред тога, в.д. помоћника министра за мултилатералу је жена, а од укупно шест организационих јединица у Сектору за безбедносну политику и у Сектору за мултилатералну сарадњу, на четири руководеће позиције у оба сектора се налазе жене.

3.7. Министарство државне управе и локалне самоуправе, с обзиром да нема формирану аналитичку групу или истраживачки тим доставило је податак да на руководећим местима у том министарству има 18 жена.

3.8. Министарство културе и информисања у свом извештају за 2014. годину истакло је да, иако жене чине већину запослених у том министарству, током теренских истраживања, дошло се до сазнања да жене нису често ангажоване на руководећим положајима. Подаци на нивоу републичких и покрајинских установа то и потврђују. Тако су 46,2% директора националних установа жене, док је у установама културе АП Војводина тај проценат још мањи – трећина директора је женског пола. Слична је ситуација и када је реч о управним одборима, где у националним установама жене чине 33,8% од укупног броја чланова, а у покрајинским 47,8 %. Важно је напоменути да четири републичке установе културе (15,4% од укупног броја установа) у управним одборима немају ниједног члана женског пола – Музеј науке и технике, Филмске новости, Музеј жртва геноцида и Музеј историје Југославије. С друге стране, само четири од 26 републичких установа културе имају управне одборе са више жена у односу на мушкарце, и то: Народно позориште у Београду (од укупно седам чланова, пет су жене), Етнографски музеј у Београду (од укупно пет чланова, четири су жене), Галерија Матице српске (од укупно пет чланова три су жене) и природњачки музеј (од укупно пет чланова, три су жене). У установама културе АП Војводина, жене су више заступљене у односу на мушкарце у осам од укупно 18 управних одбора установа културе.

Као председници управних одбора, особе женског пола су у мањини, нарочито у републичким установама културе. У републичким установама културе жене се као председнице управних одбора појављују у 26,9% случајева, односно у седам институција – у Ансамблу народних игара и песама „Коло“, Архиву Југославије, Београдској филхармонији, Етнографском музеју у Београду, Југословенској кинотеци, Филмском центру и Народном позоришту у Београду. У АП Војводина, проценат жена на челу управних одбора је већи – 44,4%, односно жене су председнице управних одбора у осам установа културе: у Музеју Војводине, Музеју савремене уметности Војводине, Спомен-збирци Павла Бељанског, Галерији ликовне уметности – поклон збирци Рајка Мамузића, Издавачкој установи „Мисао“, Војвођанском симфонијском оркестру, Заводу за културу војвођанских Мађара и Заводу за културу војвођанских Хрвата.

3.9. Канцеларија за Косово и Метохију је доставила податак о заступљености жена на руководећим позицијама и истакла да је у тој канцеларији на месту помоћника директора једна жена, а на месту руководиоца група су три жене.

Оцењујући напредак у остваривању циљева Националног акционог плана у погледу повећања заступљености жена у одлучивању у 2014. години долази се до закључка да треба интегрисати напоре свих институција у друштву ради уградње родне перспективе која гарантује једнаке услове за напредовање жена у каријери и за равноправно учешће жена у одлучивању о свим питањима од јавног значаја, укључујући и безбедност.

4. УКЉУЧИВАЊЕ – повећање учешћа жена у међународној сарадњи, решавању конфликта, постконфликтних ситуација и веће учешће жена у мултинационалним операцијама

У спровођењу Националног акционог плана у 2014. години, поједини органи државне управе

и организације цивилног друштва остварили су значајну међународну сарадњу са земљама у региону и са међународним организацијама, а посебно са УН, ЕУ, Мисијом ОЕБС у Србији, UN Women, UNDP/SEESAC, НАТО (ПзМ) и друго, ради повећања учешћа жена у међународној сарадњи и повећања њиховог учешћа у мултинационалним операцијама.

4.1. Министарство одбране и Војска Србије су у 2014. години реализовали бројне активности међународне сарадње ради достизања циљева Националног акционог плана. У вези са наведеним, посебно се издвајају следеће активности: учешће припаднице Министарства одбране на другом састанку Радне групе задужене за развој регионалне обуке инструктора из области родне равноправности у оружаним снагама земаља западног Балкана, 20. јануара 2014. године, у Стокхолму, Краљевина Шведска; затим присуство два припадника Министарства одбране на презентацији регионалне „*Студије о положају жена у оружаним снагама земаља западног Балкана*“, 18. фебруара 2014. године у Сарајеву, Босна и Херцеговина и учешће шест припадника Министарства одбране и Војске Србије у регионалној обуци инструктора из области родне равноправности – тренинг тренера (ToT), од 5. до 13. марта 2014. године, у организацији UNDP/SEESAC у Сарајеву, Босна и Херцеговина. Поред наведеног, реализовано је и учешће припаднице Министарства одбране на експертској радионици: „*Студија ОЕБС о националним акционим плановима и стратегијама за имплементацију Резолуције 1325 СБ УН*“, 4. априла 2014. године, у Бечу, Република Аустрија, затим учешће два представника Министарства одбране и Војске Србије на „*Четвртој радионици о родној равноправности у војсци*“ од 21. до 25. јула 2014. године у организацији Радне групе за реформу сектора безбедности (SSRWG) и Радне групе за развој образовања (EDWG), Конзорцијума академија одбране и института за студије безбедности Партнерства за мир (PfPC) и Женевског центра за демократску контролу оружаних снага (DCAF), у Женеви, Швајцарска. Значајно је и учешће припаднице Војске Србије у двонедељном Курсу за родне саветнике на терену, реализовано од 25. августа до 5. септембра 2014. године у Нордијском центру за род у војним операцијама (NCGMO), који се налази у склопу Шведског интернационалног центра оружаних снага (SWEDINT), док је у Републици Србији реализовано учешће две припаднице Министарства одбране и Војске Србије на регионалној конференцији под називом: „*Жене и униформи*“, која је одржана 22. септембра 2014. године у Новом Саду и 24. септембра 2014. године у Нишу у организацији Фонда социјалне и демократске иницијативе, у оквиру пројекта наведене организације цивилног друштва под називом: „*Жене и униформа – унапређење положаја жена у снагама одбране и безбедности*“. Уследила су и учешћа једне припаднице Војске Србије на регионалном састанку посвећеном укључивању родне перспективе у програм и курикулум војног образовања и обуке одржаном 9. октобра 2014. године у организацији UNDP/SEESAC у Београду, учешће припаднице Министарства одбране на Међународној конференцији под називом: „*Једнаке могућности, имплементација Резолуције 1325 СБ УН и сродних резолуција – Разлике између прокламованог и стварног стања*“ од 21. до 23. октобра 2014. године, RACVIAC у Републици Хрватској, као и учешће пет припадника Министарства одбране и Војске Србије у раду шестог састанка представника механизма родне равноправности из министарстава одбране Србије, Македоније, Црне Горе и Босне и Херцеговине од 25. до 27. новембра 2014. године у Скопљу, Република Македонија, у оквиру пројекта UNDP/SEESAC: „*Подршка интеграцији начела родне равноправности у реформу сектора безбедности на западном Балкану*“.

По питању веће укључености жена и девојака у мултинационалним операцијама, треба истаћи да од укупног броја ангажованих припадника и припадница Министарства одбране и Војске Србије у тим операцијама 6,75% чине жене. Оне су у 2014. години биле ангажоване у четири мировне операције, и то две у мировној операцији Уједињених нација у ДР Конго – MONUSCO (лекар и медицинска сестра), четири у мировној операцији Уједињених нација на Кипру – UNFICYP (професионални војници), пет у мировној операцији Уједињених нација у Либану – UNIFIL (професионални војници), и пет у мировној операцији Европске уније у

Централноафричкој Републици – EUFOR RCA (једна жена лекар и четири медицинске сестре).

Поред наведеног, од 1. децембра 2014. године, у мировној операцији Уједињених нација у Централноафричкој Републици – MINUSCA упућен је контингент Војске Србије, састављен од лаке пољске болнице и јединице за логистичку подршку у чијем саставу је 20 жена од укупно 68 припадника тог контингента. Такође, у децембру 2014. године, једна жена ангажована је и у мировној мисији Европске уније у Малију – EUTM, па је укупни проценат жена из Министарства одбране и Војске Србије ангажованих у мултинационалним операцијама у 2014. години износио 10,81%.

Нису забележени случајеви кршења људских права жена и деце у мултинационалним операцијама у којима су учествовали припадници и припаднице Министарства одбране и Војске Србије.

У припреми кандидата Војске Србије за учешће у мултинационалним операцијама, мушкарци и жене похађају обуку у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије која се односи на родно осетљиве садржаје, по „Основном стандардизованом модулу Уједињених нација за обуку за мултинационалне операције“, а теме су: „Превенција сексуалног искоришћавања и злоупотреба“, „Једнакост полова у мултинационалним операцијама“ и „Родна питања“. Реализују се и теме које се односе на одговорност према цивилном становништву, нарочито женама и деци, као и на механизме за спречавање насиља над женама и одговорности у случају недоличног понашања припадника мировних контингента и запослених у службама Уједињених нација. Значајније повећање процента учешћа жена у мировним операцијама на дужностима војних посматрача и штабних официра и подофицира и даље неће бити могуће без значајнијег повећања броја жена официра и подофицира у оперативном саставу Војске Србије. Међутим, могућност повећања учешћа жена и даље постоји у медицинским тимовима, јер је проценат заступљености жена у војномедицинским установама знатно већи од оног у оперативним саставима.

4.2. Министарство унутрашњих послова истиче да су жене у Министарству унутрашњих послова добиле посебно признање за своју стручност и професионализам тако што су у значајној мери биле заступљене у делегацији тог министарства на билатералном и експанаторном скринингу у Бриселу, где су представљени резултати Републике Србије у хармонизацији законодавства и праксе са правом и праксом Европске уније, у оквиру Поглавља број 24. Међу 35 представника Министарства унутрашњих послова који су учествовали на експанаторном скринингу у Европској комисији било је 10 жена или скоро 30%, док их је на билатералном скринингу било скоро 40% од укупног броја учесника. При томе, од 16 презентера из Министарства унутрашњих послова седам су биле жене, што је 43,7%. Такође, у наставку ових активности, међу 10 координатора за израду Акционог плана за Поглавље број 24 су жене.

Такође, међу осам официра за везу ангажованих у Мађарској, Македонији (MARRI), Центру у Букурешту (SECI), у Италији, Француској, Белгији и у Сталној мисији Републике Србије при Европској унији, су и две жене из Министарства унутрашњих послова.

Од 2004. године до 2014. године од укупно ангажованих полицијских службеника у мултинационалним операцијама, 13% су биле жене. Међутим, припадници полицијских снага су били ангажовани у 2014. години у мултинационалним операцијама под мандатом Уједињених нација, са малим контингентом који чине свега 13 полицијских службеника, међу којима је 12 полицијских службеника ангажованих у мировним операцијама Уједињених нација у Либерiji, на Кипру и на Хаитију – међу којима није било жена, а изузетак представља само ангажовање једне припаднице Министарства унутрашњих послова на пословима тренинга полицијских снага, у априлу 2014. године, у Либерiji.

Према расположивим сазнањима до сада није било насиља над женама и полицијским службеницама у мултинационалним операцијама.

Иако на заинтересованост жена за одлазак у мултинационалне операције утичу бројни фактори (безбедносни, смештајни, здравствени и др.), а посебно услови које прописују Уједињене нације (дужина полицијског радног стажа, знање енглеског језика и сл.), значајно је да све жене које се пријаве и задовоље услове, углавном и одлазе у операције. Међутим, од тренутно 80 кандидата који испуњавају услове за одлазак у мултинационалне операције, само су четири женског пола.

У Министарству унутрашњих послова периодично врши се регрутовање кандидата заинтересованих за одлазак у мултинационалне операције, а кандидате за одлазак предлаже Дирекција полиције, која је упозната са свим критеријумима и препорукама Уједињених нација за веће ангажовања жена у мултинационалним операцијама. Коначну одлуку о ангажовању доносе службеници Уједињених нација (након обављеног интервјуа са кандидатима и провере испуњености свих прописаних услова). Не предузимају се посебне мере за привлачење жена за одлазак у мултинационалне операције, али се оне додатно мотивишу кроз посебну промоцију оваквог ангажовања у интерном листу „Полиција данас“ кроз текстове посвећене овим женама и њиховим резултатима, што подстицајно делује и охрабрује и друге припаднице полиције за пријављивање за учешће у мултинационалним операцијама. Као и остали кандидати за одлазак у мултинационалне операције и жене пролазе одређену обуку, како у Центру за мировне операције ЗОК ГШ Војске Србије, тако и у специјализованим центрима за обуку у иностранству.

4.3. Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде нагласила је значајно учешће жена из те управе у 2014. години у радним групама, делегацијама, конференцијама и другим облицима ангажовања на питањима од државног интереса, нарочито у процесу приступања Европској унији, као и извештавања за Уједињене нације из области људских права.

4.4. Министарство спољних послова истиче свој допринос у остваривању посебног оперативног циља Националног акционог плана који се односи на успостављање сталне сарадње са свим релевантним међународним организацијама које се баве питањима повећања учешћа жена у мировним активностима на кључним позицијама. У вези с тим, дипломатско-конзуларни представници из мисија Републике Србије при Уједињеним нацијама, Северноатлантском пакту (НАТО) и Организацији за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) у 2014. години редовно су учествовали у раду форума и извештавали о активностима у вези са применом Резолуције 1325.

Представници Мисије Републике Србије при НАТО-у су 11. марта 2014. присуствовали састанку Политичког и партнерског комитета РРС у ЕАРС формату који је био посвећен дискусији о првом нацрту ревидираног документа који се односи на политике за спровођење Резолуције 1325 и сродних резолуција Уједињених нација. Посебно се истиче учешће представника Мисије Републике Србије при Уједињеним нацијама у отвореној дебати на тему: „Жене, мир и безбедност – сексуално насиље у конфликтима“ у Савету безбедности Уједињених нација, у Њујорку, 25. априла 2014. године.

Представници Министарства спољних послова учествовали су на конференцији „Увођење родне перспективе: индикатори за примену УН Резолуције 1325“ која је одржана у Београду, од 26. до 27. маја 2014. године. Представници Амбасаде Републике Србије у Загребу су учествовали на регионалној конференцији о спречавању и одговору на сексуално насиље у конфликтима која је одржана од 29. до 30. маја 2014. године. Представници Амбасаде Републике Србије у Лондону учествовали су на *Глобалном самиту о спречавању сексуалног насиља у конфликтима* који је одржан од 10. до 13. јуна 2014. године. Приликом разматрања

теме: „Услови службе и људска права припадника у оружаним снагама и улога ОЕБС у имплементацији питања родне равноправности у складу са Резолуцијом 1325“ на 760. заседању Форума за безбедносну сарадњу ОЕБС, 16. јула 2014. године, Република Србија се придружила изјави Европске уније у којој је истакнуто да подржава активности ОЕБС у примени Резолуције 1325 у контексту промовисања и заштите људских права у оружаним снагама. Такође, у октобру 2014. године на 764. састанку Форума за безбедносну сарадњу ОЕБС-а реализована је презентација „Насиље над женама и децом у сукобима“, а Република Србија се и овом приликом придружила декларацији Европске уније у вези са наведеним питањем. У Савету безбедности Уједињених нација 28. октобра 2014. године одржана је отворена дебата на тему: „Жене, мир и безбедност“ посвећена расељеним женама и девојчицама на којој су се представници Мисије Републике Србије при Уједињеним нацијама придружили говору представника Европске уније. Такође, поменуто министарство у свом извештају напомиње да је на маргинама дебате 69. заседања Генералне скупштине Уједињених нација одржан и међународни скуп посвећен интеграцији рода у постконфликтном опоравку земаља којем је присуствовао и представник Мисије Републике Србије при Уједињеним нацијама. Представник тог министарства учествовао је на представљању Извештаја „Достигнућа у примени Резолуције 1325 о женама, миру и безбедности – од глобалног ка локалном“ одржаном 4. децембра 2014. године у Београду.

4.5. Канцеларија за људска и мањинска права континуирано израђује периодичне извештаје о примени основних међународних уговора о људским правима и координира наступ државне делегације у интерактивном дијалогу са уговорним телима Уједињених нација приликом представљања тих извештаја. Такође, та канцеларија редовно припрема информације за специјалне процедуре Уједињених нација о примени резолуција о родној равноправности у Републици Србији и мерама које држава предузима у циљу унапређивања положаја жена.

4.6. Канцеларија за Косово и Метохију истакла је да у 2014. години није располагала са подацима да ли су жене на Косову и Метохији укључене на локалном нивоу у активности за спречавање конфликта и очување мира, нити колико је жена са Косова и Метохије обухваћено активностима ка њиховом оснаживању, а посебно жене из тзв. осетљивих категорија лица (незапослене жене, избеглице, принудно расељена лица, особе са инвалидитетом, деца, стара и болесна лица којима је потребна туђа нега и помоћ и сл.).

У спровођењу циљева Националног акционог плана који се односе на веће укључивање жена у активности међународне сарадње остварен је значајан напредак уз укљученост великог броја органа државне управе, организација цивилног друштва и заинтересованих међународних организација које су подржале спровођење Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у Републици Србији. Међутим, по питању веће укључености жена решавању конфликта, постконфликтних ситуација и већег учешћа жена из Републике Србије у мултинационалним операцијама није постигнут озбиљнији напредак у односу на претходне године јер није дошло до системске подршке и планског и циљаног оснаживања и оспособљавања жена за укључивање у ове активности.

5. ЗАШТИТА – коришћење инструмената правне заштите жена

У оквиру петог општег циља садржаног у Националном акционом плану који се односи на осигуравање задовољавајућег нивоа делотворне заштите жена и девојака од свих видова дискриминације, кршења женских људских права и родно заснованог насиља, током 2014. године постигнут је задовољавајући напредак.

5.1. Министарство одбране и Војска Србије указују да је у претходном периоду на

иницијативу Аналитичке групе МО и ВС, а ради ефикаснијег спровођења Националног акционог плана у Управи за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране успостављена родно осетљива евиденција података у вези са заштитом жена. Та управа два пута годишње доставља упит свим организационим деловима Министарства одбране и Војске Србије са захтевом да доставе податке, уз потпуну заштиту података о личности, који су у вези са родном дискриминацијом у Министарству одбране и Војске Србије, притужбама због злостављања на раду, насиљем над женама и исходима ових притужби и евентуалних тужби у судском процесу. У вези с тим, та управа је известила Аналитичку групу МО и ВС да у првој половини 2014. године није било пријављених случајева дискриминације, мобинга и насиља над женама, а у другој половини исте године да су пријављена два случајева мобинга, тј. злостављања на раду, у две организационе јединице Министарства одбране и Војске Србије од стране припадница истог пола. Наведени случајеви мобинга, посредовањем решени су на нивоу матичних организационих јединица.

Потребе жена и девојака у Министарству одбране и Војсци Србије, а посебно међу рањивим групама (самохране мајке, инвалиди, избеглице, интерно расељена лица итд.) сагледавају се кроз посебне програме подршке, који су у надлежности Сектора за људске ресурсе Министарства одбране.

Такође, у Закону о изменама и допунама Закона о Војсци Србије члан 75. став 2. и 3. Измењени су и гласе: „Професионално војно лице које је спречено да врши дужност због трудноће, породилског одсуства, неге детета или посебне неге детета не разрешава се од дужности и има права прописана општим прописима о раду.

Професионално војно лице из става 1. овог члана задржава права свог чина и положаја.“

Управа за односе са јавношћу Министарства одбране је у 2014. години реализовала информативне и промотивне активности како би шира јавност била обавештена о доприносу који жене пружају у изградњи мира, заштити жена од дискриминације и родно заснованог насиља, промовисању ненасилног решавања сукоба, људских права и родне равноправности. Поред тога, једна припадница Министарства одбране је учествовала са прихваћеним научним радом под насловом: „Заштита жена од насиља у сектору безбедности“ на међународном научно-стручном скупу *Насиље у Србији – узроци, последице и друштвене реакције*, који је одржан од 21. до 23. октобра 2014. године, на Тари, у организацији Криминалистичко-полицијске академије Министарства унутрашњих послова и Фондације „Ханс Зајдел“.

Крајем 2014. године, на основу података из Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране, Аналитичка група МО и ВС је известила да је остварен напредак у погледу заступљености жена у синдикалним организацијама и да је у оквиру седам синдиката који делују у Министарству одбране и Војсци Србије обезбеђена равноправна заступљеност жена. У оквиру АСНС – Синдикат Војске Србије формиран је први Форум жена док две жене из Синдиката „Независност“ – Војске Србије партиципирају у Секцији жена која је формирана у оквиру централе Синдиката „Независност“. Поред тога, утврђено је да су жене чланице управних одбора у четири, од укупно седам синдиката, и то: АСНС – Синдикат Војске Србије; Удружени синдикати Србије „Слога“ – Војномедицинска академија; Синдикат „Независност“ – Министарство одбране Управа за односе са јавношћу и Војни синдикат Србије.

5.2. Министарство унутрашњих послова предузима различите мере ради заштите жена од свих облика насиља и злостављања, односно заштите личне безбедности као једне од примарних надлежности овог министарства, која се остварује применом законских овлашћења и мера – превентивних и репресивних.

Родно засновано насиље је тема системске едукације која се организује у свим полицијским управама са циљем стандардизовања поступања полиције и ефикасне заштите у складу са

Посебним протоколом о поступању полицијских службеника у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима, који је донет фебруара 2013. године. Ради осигурања адекватног спровођења Посебног протокола, формирана је Радна група за праћење и координацију активности ради квалитетне имплементације одредаба протокола и успостављена је мрежа координатора у свим полицијским управама (56 координатора) са задатком праћења, извештавања и анализе поступања полицијских службеника у свим случајевима насиља у породици у складу са протоколом, као и координација са другим институцијама, државним органима и Радном групом у седишту тог министарства.

Израђене су и примењују се инструкције у којима су одређене смернице и задаци за координаторе, као и упутства о садржају локалних споразума, који су у складу са општим и посебним протоколима. Ради ефикасне примене Посебног протокола, током 2014. године спроведена је основна обука за око 2000 полицијских службеника у свим подручним полицијским управама.

У оквиру пројекта „*Родна перспектива људске безбедности*“, крајем 2014. године сачињен је *Приручник о спречавању секундарне виктимизације жртава и унапређења родне осетљивости и процедура у случајевима насиља у породици и партнерским односима* који ће бити имплементиран кроз едукацију у Центру за основну полицијску обуку и кроз одређене облике специјалистичке обуке и стручна усавршавања у Министарству унутрашњих послова.

Успостављено је системско статистичко праћење активности у вези са случајевима насиља у породици, ради квалитативне анализе и сагледавања примене Посебног протокола, уочених проблема и налагања мера за њихово отклањање, како би ефикасност поступања била подигнута на још виши ниво. Мисли се, пре свега, на увођење посебног статистичког извештавања о поступању у случајевима насиља у породици, једна је од реализованих обавеза утврђених *Конвенцијом Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици* (тзв. Истамбулска конвенција), поред едукације запослених који се баве поступањем или заштитом жртава, обухвата и вршење процене ризика од понављања насиља и спровођења мера превенције и заштите од свих облика насиља обухваћених том конвенцијом. Покренута је иницијатива за прилагођавање организационе структуре криминалистичке полиције са циљем унапређења превенције и сузбијања насиља у породици и, у оквиру тога, специјализовања радних места за полицијске службенике који би се примарно бавили овом проблематиком.

Статистички прегледи су основ за извештавање о предузетим активностима надлежног скупштинског Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова, Народне скупштине и др. Такође, ови подаци су достављени и Заштитнику грађана који је вршио надзор над спровођењем општег протокола и посебних протокола донетих у овој области у 16 градова и општина у Србији. Крајем новембра 2014. године, на седници Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова, представљени су резултати спроведене контроле, при чему су повољно оцењени резултати тог министарства у вези са спровођењем едукације полицијских службеника за примену наведених протокола. Похваљено је и успостављање и рад координатора у свим полицијским управама који прате, усмеравају и координирају рад у случајевима породичног насиља, али и превенције и едукације.

Такође, током прве половине 2014. године, у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Србији, организована је обука за координаторе активности на превенцији и сузбијању насиља у породици у 12 полицијских управа, на тему унапређења технике обављања разговора „РЕАСЕ метод“, а до краја године и за преостале преостале полицијске управе, тако да су ову обуку прошла 56 координатора из свих полицијских управа. Ти координатори су отпочели са преношењем знања на нижи ниво у оквиру својих полицијских управа. Поред тога, у сарадњи са шведском полицијом, крајем 2014. године спроведена је обука за вршење процене ризика од поновљене виктимизације жртава насиља у породици на основу тзв.

„САРА“ модела коју је завршило 14 полицијских службеника из полицијских управа.

Одрживост едукације полицијских службеника за поступање у случајевима насиља у полицији обезбеђена је успостављањем специјалистичке обуке коју реализује Центар за специјалистичку обуку и усавршавање полиције кроз Програм стручног усавршавања полицијских службеника у том министарству. У току 2014. године овим обликом едукације обухваћено је око 300 полицијских службеника који су едуковани на 14 семинара. Такође, у Центру за основну полицијску обуку, у оквиру посебних модула, изучава се правни оквир везан за насиље у породици, за поступање у случајевима насиља у породици, као и психолошко-тактички приступ жртви кроз практични део наставе (играње улога, студије случаја, сценарио и сл.).

Током обележавања међународне кампање *„16 дана активизма у борби против насиља над женама“* полицијски службеници су активно учествовали на стручним скуповима у медијима, ради упознавања јавности са активностима које се предузимају на унапређењу процедура и механизма препознавања и реаговања на насиље у породици. У полицијској управи у Крушевцу реализован је пројекат под називом: *„Ако сте жртва, нисте сами“* кроз информисање грађана о ризицима од насиља у породици. У полицијској управи у Лесковцу у оквиру пројекта: *„Град Лесковац – наша сигурна кућа“* циљ је био смањење високе стопе насиља подизањем свести о насиљу у породици. Приликом студијске посете САД, у оквиру програма *„Отворени свет“*, полицијски службеници су се упознали са праксом поступања полиције и других субјеката у случајевима насиља у породици.

Посебно је значајно истаћи да се ово министарство бави и *откривањем насиља над женама које врше полицијски службеници при примени полицијских овлашћења*, као и ван службе, а нарочито насиља у породици. Против њих Сектор унутрашње контроле полиције подноси кривичне пријаве, а одмах се покрећу и дисциплински поступци због теже повреде службене дужности. Министарство за унутрашње послове, такође, предузима мере и према полицијским службеницима који нису према насилницима предузели све законом предвиђене мере и радње.

Заштита полицијских службеница од свих облика дискриминације и родно заснованог насиља на послу – почев од сексуалног узнемиравања преко непримереног вербалног и невербалног омаловажавања до злостављања на раду обезбеђена је у Министарству унутрашњих послова применом различитих механизма, као што су колеге за подршку, посредници и лица за подршку, ради разрешења спорног односа. До сада је именовано 827 лица за подршку, као и 547 посредника у том министарству.

У 2014. Години, Сектор унутрашње контроле полиције примио је у рад укупно 3.932 представке у којима је указивано на злоупотребе и друге неправилности у раду полицијских службеника. Од укупног броја, 16,1% су чиниле анонимне представке, 24,8% представки су поднеле жене, а 58,9% мушкарци. Значајно је да су 17 представки поднеле полицијске службенице које су углавном указивале на проблеме везане за одређена нерешена радно-правна питања, неоснован премештај на друга радна места, сексуално узнемиравање од стране старешине, ширење неистина о квалитету рада подносилаца представке и на изазивање конфликта са колегама, незаконитости у раду колеге, злостављање на раду. Тај сектор је примио 57 представки у којима је, поред осталог, указивано и на мобинг у појединим организационим јединицама Министарства унутрашњих послова. Од овог броја, седам су чиниле анонимне представке, 12 представки поднеле су полицијске службенице, а преосталих 38 представки поднели су полицијски службеници. У седам случајева представке због мобинга поднели су представници синдиката у име њихових чланова.

5.3. Управа царина Министарства финансија истиче да се у тој управи запослени први пут информишу о постојању механизма заштите од дискриминације приликом ступања на рад, када добијају исцрпније обавештење о могућностима поступања у случају било ког вида дискриминације. Такође, запослени се о сличним или истим механизмима заштите информишу и путем средстава јавног информисања.

Унутар Управе постоји Одељење за људске ресурсе са сложеном унутрашњом структуром (Група за радне спорове, Група за дисциплински поступак, Група за радне односе и управљање људским ресурсима, Група за организацију и развој царинске службе) са по једном јединицом за људске ресурсе у свакој од 15 царинарница. Поред наведеног, постоји Одељење за унутрашњу контролу са могућношћу контроле запослених, како унутар система, тако и ван система, и то путем отворене царинске линије за случај постојања сумње, сазнања или доказа о кријумчарењу робе, кршењу прописа или притужби на рад царинских службеника. Пријављивање је анонимно, а могу се оставити и подаци за контакт.

У складу са Законом о безбедности и заштити на раду одређено је лице за безбедност и заштиту на раду. Због специфичности структуре Управе царина као органа, такође, постоји шема изабраних лица која су задужена за наведене послове (једно лице у Централни Управе царина и по једно у свакој од 15 царинарница). Наведена лица пружају захтевана обавештења у вези са остваривањем права запослених услед настанка повреде на раду и врше друге послове у складу са законом. Такође, у складу са *Законом о забрани злостављања на раду и Правилником о правилима понашања послодавца и запослених у вези са превенцијом и заштитом на раду, забрани злостављања на раду и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања* утврђена је шема лица за подршку (два лица у Централни, два у Царинарници Београд и по једно лице у осталих 14 царинарница). Наведена лица уједно представљају и представнике запослених Управе царина у Синдикату. У складу са Националним акционим планом, систематизовано је радно место саветнице за родну равноправност и основана је Аналитичка група у Управи царина којима се такође могу обратити запослени ради заштите од родне дискриминације. Међутим, ради заштите својих права, запослени су се углавном обраћали Одељењу за људске ресурсе, непосредном руководиоцу, Одељењу за унутрашњу контролу и лицу за подршку.

До сада поднета су три захтева за покретање поступка за заштиту од злостављања на раду, са следећим исходима: једно лице је одустало приликом разговора са лицем за подршку, једно лице је одустало приликом одређивања лица за посредовање и у вези са једним је подигнута тужба. Ови случајеви нису се односили на нарушавање равноправности по било којем основу. Када је реч о полу подносиоца захтева, већина су били мушкарци (2 мушкарца и 1 жена).

Истраживање или анкетирање запослених на теме из области родне равноправности и забране дискриминације спроведено је у 2014. години и у току је анализа података. Резултати истраживања биће објављени у листу „Цариник“ и ући ће у извештај за 2015. годину.

5.4. Министарство правде указује да је у оквиру стратешког циља Националног акционог плана - Осигуравање задовољавајућег нивоа делотворне заштите жена и девојака од свих видова дискриминације, кршења женских људских права и родно заснованог насиља, министар правде актом број 119-01-00130/2013-05 од 14. јануара 2014. године, донео *Посебан протокол за правосуђе у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима* (у даљем тексту: Протокол), и то на основу *Општег протокола о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима*, који је усвојен Закључком Владе од 24. новембра 2011. године. Посебни протокол је објављен на сајту Министарства правде.

Такође, **Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде** наводи да је у погледу коришћења инструмената правне заштите жена у тој управи обезбеђено интерно информисање свих запослених, одмах након ступања на снагу прописа из области заштите од дискриминације и забране злостављања на раду, на тај начин што су сви запослени појединачним актом обавештени о ступању на снагу *Закона о спречавању злостављања на раду и Правилника о правилима понашања послодавца и запослених у вези са превенцијом и заштитом на раду, забрани злостављања на раду и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања*. Интерно информисање из наведених области настављено је и током 2014. године.

5.5. Безбедносно-информативна агенција кроз доношење подзаконских аката за примену *Закона о спречавању злостављања на раду и Закона о забрани дискриминације* сматра да су испуњене процесне претпоставке које омогућавају да се под једнаким могућностима реализује право жена и мушкараца да учествују у поступку одлучивања о питањима од значаја за њихова статусна права.

У Безбедносној-информативној агенцији постоји законом дефинисан институт бесплатне правне помоћи који је на располагању свим припадницима те агенције. Поред тога, постоје програми подршке члановима њихове породице, без обзира на пол, као и програми за психолошку и здравствену превенцију којима су, највећим делом, обухваћене жене. Иако у тој агенцији не постоји могућност синдикалног организовања, на постоје законске сметње за организовање удружења жена.

5.6. Министарство државне управе и локалне самоуправе наводи да у 2014. години није било пријављених случајева насиља на радном месту.

5.7. Канцеларија за људска и мањинска права наводи да је доношење *Акционог плана за примену Стратегије превенције и заштите од дискриминације* важан корак напред у општем процесу европских интеграција и реформи у области антидискриминације. Важно је истаћи и да је документ усклађен са Акционим плановима за придруживање Европској унији за преговарачка поглавља 23. и 24. Предвиђено је формирање механизма за праћење спровођења овог Акционог плана за период од 2014. до 2018. године који ће пратити напредак у извршењу мера, спровођењу активности, поштовању предвиђених рокова и превентивно упозоравати на изазове у извршењу предвиђених мера. Конкретне мере у Акционом плану које се односе на Национални акциони план и истовремено су у вези са Акционим планом у оквиру преговора Србије о придруживању Европској унији, за Поглавље 23. ревидирање и примена свих стратешких документа који се односе на положај жена: *Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности у Републици Србији (2009); Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и партнерским односима (2011) и ревидирање Националног акционог плана за примену Резолуције СБ УН 1325 – Жене, мир и безбедност (2010–2015)*.

Такође, ова канцеларија истиче да су доношењем одлуке Владе о формирању **Савета за праћење примене препорука механизма Уједињених нација за људска права**, у децембру 2014. године („Службени гласник РС“, број 140/14), створене институционалне претпоставке за системско разматрање и праћење примене препорука које Република Србија добија у процесу *Универзалног периодичног прегледа Савета за људска права Уједињених нација и препорука уговорних тела Уједињених нација*. Формирањем овог механизма успоставиће се увид у квалитет и динамику испуњавања међународно прихваћених обавеза и непосредну надлежност органа државне управе у Републици Србији у примени препорука механизма Уједињених нација за људска права. Како се велики број препорука односи на жене, рад савета треба да допринесе унапређењу њиховог положаја.

5.8. Канцеларија за Косово и Метохију доставила је податак, позивајући се на Правну

службу, да се у тој канцеларији не води ни један поступак за заштиту од злостављања жена на раду или због насиља над женама.

5.9. Републички завод за статистику је од јуна 2014. године на свом веб-сајту учинио доступним податке/индикаторе о насиљу у породици, а у јулу 2014. године објављени су статистички подаци о пријављеним, оптуженим и осуђеним пунолетним лицима који су учиниоци кривичних дела у 2013. години. Основни показатељи објављени су у оквиру саопштења, а детаљни у оквиру билтена и могу се преузети са сајта тог завода. Захваљујући публикацији „Жене и мушкарци у Републици Србији, 2014“ у којој су представљени статистички подаци приказани према полу може се сагледати стање у друштву и односи међу половима на основу презентованих статистичких података. Публикација је, стога, значајна у креирању и спровођењу политике усмерене на отклањање неједнакости и унапређење једнаких могућности међу половима. У овој публикацији, у области „Правосуђе“, налазе се подаци о насиљу, а у области „Доношење одлука“ подаци о запосленима у систему безбедности. Публикација је, такође, доступна корисницима на веб-сајту.

Када је у питању ова област Националног акционог плана и активности које из ње проистичу, рад институција у 2014. години може се оценити успешнијим него у претходном периоду. Ипак, у наредном периоду треба створити институционалне претпоставке и подстаћи заједничке активности на мултисекторском нивоу ради доношења конкретних закона, стратегија, акционих планова и одредити потребна финансијска средства за делотворну заштиту жена и унапређења њиховог положаја у Републици Србији.

6. ЕДУКАЦИЈА – образовање и усавршавање припадника институција безбедности у духу Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација

Као што је истицано и у претходном извештају, највећи број активности у спровођењу Националног акционог плана у Републици Србији реализован је управо у области едукације. Носиоци ових активности у министарствима, управама и агенцијама углавном су били чланови и чланице институционалних тела и механизма за спровођење Националног акционог плана, али ту улогу све више преузимају мреже новостворених инструктора и инструкторки за родну равноправност и на тај начин врши се уродњавање процеса едукације у надлежним органима државне управе, што је ново достигнуће у спровођењу овог плана остварено током 2014. године.

6.1. Министарство одбране и Војска Србије наводе да је на основу *Инструкције за обуку припадника Министарства одбране и Војске Србије у 2014. години*, у организационим целинама Министарства одбране и у јединицама Војске Србије реализована обавезна тема из области родне равноправности „*Институционални механизми у систему одбране за спровођење НАП за имплементацију Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација*“, у чијој су се реализацији као предавачи ангажовали поједини чланови и чланице Аналитичке групе МО и ВС.

На Војној академији реализовани су наставни садржаји у вези с родном равноправношћу, у оквиру предмета Међународно право, Војна етика, Социологија и Управљање људским ресурсима. Поред тога, реализована су четири семинара за кадете и кадеткиње и један семинар за наставнике Војне академије на тему родне равноправности, уз подршку UNDP/SEESAC.

У периоду од 30. марта до 3. априла 2014. године реализован је курс у Центру за мировне операције ЗОК ГШ ВС, под називом: „*Род у мултинационалним операцијама*“, на којем је обучено 30 лица из сектора безбедности, а крајем 2014. године започете су припреме за

реализацију тог курса у наредној години.

Друга и трећа радионица инструктора и инструкторки за родну равноправност за развој програма обуке за механизме за родну равноправност у МО и ВС одржане су 25. септембра и 15. октобра 2014. године, уз подршку UNDP/SEESAC. На радионицама, инструктори и инструкторке за родну равноправност су развијали *Приручник за обуке у области родне равноправности*. Приручник је први пут примењен на обуци прве групе полазника „особа од поверења“, 16. децембра 2014. године.

6.2. Министарство унутрашњих послова је указало да је крајем 2014. године окончан последњи циклус билатералне сарадње са Шведским националним полицијским одбором завршетком реализације програма помоћи развоју Министарства унутрашњих послова у оквиру три пројекта који су имали и родну компоненту. Пројекти су били усмерени на увођење родне перспективе у рад полиције и на налажење ефикаснијег одговора полиције на посебне безбедносне изазове којима су изложене жене у друштву. Полазници су прошли више циклуса семинара о родној равноправности, анализи и перспективи, овладали како да их примењују на пословима и задацима које свакодневно предузимају, тј. како да препознају и адекватно поступају у погледу специфичних безбедносних ризика за жене и мушкарце, као и посебних случајева насиља која се скоро искључиво врше над женама (кривична дела против полних слобода, породично насиље и др.).

Посебно су значајни примери спровођења *пилот пројеката* у оквиру два од три пројекта који су реализовани у оквиру ове билатералне сарадње – пилот пројекат у полицијским управама у Новом Саду и у Краљеву који се односе на спровођење родне анализе као сегмента анализе безбедносних ризика и изазова на одређеном подручју, као и пилот пројекта у Полицијској управи у Чачку, у оквиру реализације пројекта „*Развој система за криминалистичко-техничку и форензичку обуку и успостављање центра за форензичку обуку у склопу МУП Републике Србије*“. Пилот пројекат у Чачку отпочео је реализацијом семинара–радионице на тему: „*Примена форензике у унапређењу родне равноправности*“ са циљем унапређења форензичке обраде лица места код кривичних дела којима су скоро искључиво изложене жене – кривична дела против полне слободe и кривичних дела против брака и породице. Намера је да се овај пилот пројекат, кроз наставак сарадње са шведском полицијом, прошири и на остале полицијске управе. То је истовремено и у складу са обавезама које се пред нашу земљу постављају на путу европских интеграција, сагласно потреби хармонизације домаћег законодавства и праксе са прописима Европске уније (одлуке, директиве) и спровођења препорука Европске комисије у оквиру Поглавља 23. али и Закључка Савета Европске уније о визији европске форензике 2020. године, укључујући формирање европског форензичког простора и развоја форензичке инфраструктуре у Европи из децембра 2011. године.

Реализована је и обука која треба да обезбеди *укључивање родне перспективе* у безбедносне политике, односно стратешке, планске и програмске документе Министарства унутрашњих послова. У оквиру пројекта који се односи на стратешки менаџмент, у Министарству унутрашњих послова организована су три циклуса обуке руководиоца у сарадњи са страним партнером (ОЕБС, полиција Шведске, DCAF) од којих се један односи на „Међународне стандарде у раду полиције“ где је један сегмент био посвећен утицају родне равноправности на ефикаснији и ефективнији рад полиције на стратешком, организационом и оперативном нивоу, а други на „Увођење родне перспективе у полицијски рад“. Значајно је да су жене чиниле више од 45% од укупног броја полазника, што је знатно изнад њиховог учешћа у укупном броју руководићих радника у Министарству унутрашњих послова. У другој половини 2014. године, такође је организована обука за руководиоце из области менаџмента, стратешког планирања и управљања под називом: „Општи менаџмент“ (међу полазницима је било 31,6% жена). Такође, реализовано је пет циклуса обуке за запослене на пословима израде стратешких, планских и програмских докумената у Министарству унутрашњих

послова под називом: „Програмско буџетирање и управљање на основу резултата РБМ“ (међу полазницима је било 62% жена). Међутим, за сада се, уградња родне компоненте у израду стратешких докумената, углавном исцрпљује укључивањем жена и мушкараца у сва радна тела за израду стратегија, што би требало да буде један од предуслова за обезбеђивање и родне перспективе у документима, односно да се врши анализа утицаја стратешких докумената на жене и мушкарце. Сва документа су, у оквиру јавне расправе, на сајту Министарства унутрашњих послова била доступна за сугестије и примедбе свих заинтересованих страна.

6.3. Безбедносно-информативна агенција је за своје припаднике у периоду током 2014. године организовала похађање едукативних садржаја реализованих на међународној конференцији и семинару–тренингу који се односе на родну равноправност. У вези с тим, реализовано је Најважнији од њих су учешће чланице Истраживачког тима те агенције и изабране „особе од поверења“ на Првој међународној конференцији на тему: „Увођење родне перспективе: индикатори за примену УН Резолуције 1325“, која је одржана је 26. и 27. маја 2014. године, у Београду. Такође, реализовано је учешће једне припаднице агенције на семинару–тренингу на тему „Локализација Резолуције Савета безбедности Уједињених нација 1325 – Жене, мир, безбедност у Републици Србији“, који је одржан у периоду од 19. до 21. октобра 2014. године у хотелу „Син Ком“ у Пироту. Семинар–тренинг био је намењен представницима националних и локалних институција и установа надлежних за имплементацију стратешких докумената у области безбедности.

6.4. Управа царина Министарства финансија наводи податак да у 2014. години у оквиру те управе није спроведено интерно предавање или организована и централизована обука руководилаца и запослених на неку од тема из области родне равноправности, осим обуке лица за подршку. Чланови Аналитичке групе, као и саветница за родну равноправност организовали су кратке информативне сесије о родној равноправности за запослене. По правилу, запослени редовно посећују обуке које спроводи Служба за управљање кадровима. Пријављивање је индивидуално, по жељи самог запосленог за све објављене обуке на сајту Службе за управљање кадровима, укључујући и обуке из области родне равноправности. Евиденцију о присутности на обукама запослених у Управи царина води Служба за управљање кадровима и постоји евиденција о посећености наведеним обукама, али не постоји могућност прегледа евиденције полазника по полу.

6.5. Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде истиче да је досадашња едукација запослених, „особа од поверења“ и Аналитичке групе из те управе остварена на семинарима за обуку, стручним консултацијама и конференцијама које су спроведене кроз сарадњу са другим органима државне управе и организацијама цивилног друштва које се баве безбедношћу и заштитом људских права. У Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде придаје се значај сваком догађају посвећеном едукацији из области родне равноправности. Представници те управе учествовали су у свим досадашњим активностима које су спроведене кроз наведену сарадњу и током 2014. године.

Ради наставка мултисекторске сарадње и даљих едукативних активности који доприносе квалитету спровођења Националног акционог плана, представници те управе учествовали су и у раду на различитим форумима чије теме су биле сагледавање достигнућа и изазова у примени тог плана, а на којима су учествовали и представници других релевантних министарстава, независних државних органа, покрајинских и локалних институција задужених за питања родне равноправности, организација цивилног друштва, међународних организација и медија.

У погледу едукације о родној равноправности, у оквиру Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде, која има одређен број обучених предавача (инструктора), у Центру за обуку и стручно оспособљавање у Нишу спроводи се континуирана обука запослених током које запослени похађају обуке о људским правима, родној равноправности

и познавања међународних затворских правила. Како би се руководиоци додатно упознали са вештинама неопходним за успешно сузбијање дискриминације, Центар за обуку и стручно оспособљавање у Нишу је током 2014. године започео припреме за организовање и спровођење едукације руководиоца организационих јединица и начелника одељења у наредној години.

6.6. Министарство културе и информисања расписује годишње конкурсе за суфинансирање пројеката и програма из области јавног информисања, који својим садржајима доприносе остваривању и унапређењу права на јавно и објективно информисање. Као један од вредносних критеријума за подршку пројектима наведен је допринос информисању и унапређењу положаја и равноправности свих сегмената друштва, те је број медијских пројеката и програма који се баве унапређењем положаја жена у друштву и променом стереотипа о њиховој улози у друштву из године у годину све већи, а квалитет све бољи.

Осим тога, Министарство културе и информисања расписује и конкурсе из области информисања на језицима националних мањина и особа са инвалидитетом, којима се, између осталог, охрабрује производња медијских садржаја који доприносе афирмацији родне равноправности. На овај начин, Министарство културе и информисања доприноси сузбијању тзв. двоструке дискриминације жена – припадница мањинских заједница и друштвених група. Једна од активности Министарства културе и информисања у овој области било је и учешће у изради *Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности, Националне стратегије за спречавање сузбијања насиља над женама у породици и партнерским односима, Акционог плана за спровођење Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности, учешће у изради државног Извештаја о примени Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена.*

6.7. Министарство за државну управу и локалну самоуправу истиче да је већина запослених жена у том министарству упућивана на едукације једанпут или више пута у иностранство.

6.8. Канцеларија за људска и мањинска права подржава најбоље пројекте удружења грађана посвећене борби против дискриминације и унапређивању положаја осетљивих друштвених група. Ради унапређења и заштите људских права у Републици Србији и унапређења поштовања принципа једнакости и спречавања, односно смањења свих облика и посебних случајева дискриминације особа које припадају осетљивим друштвеним групама, подржан је конкурс под називом: „Промоција толеранције и равноправности у циљу унапређења положаја осетљивих друштвених група”.

Током 2014. године ова канцеларија је са преко 3,5 милиона динара подржала пет пројеката која су намењена унапређењу положаја жена (пројекат „Дискриминације жена у радном праву“ реализован је у Борском и Зајечарском округу; пројекат „Савремени канали комуникације у функцији промоције људских права“ реализован је у Вршцу, Пландишту, Белој Цркви и Алибунару; пројекат „Одговорно кроз живот“ реализован је у Пироту и Белој Паланци; пројекат „Знањем до бољег живота младих Ромкиња“ реализован је у Прокупљу и Куршумлији и пројекат „Без насиља“ реализован је у Новој Вароши и Ивањици).

6.9. Канцеларија за Косово и Метохију доставила је податак да из те канцеларије од укупно 97 запослених, ниједно лице није прошло обуку или завршило неку врсту едукације која се односи на родну равноправност.

У наредном периоду треба унапредити постојеће облике едукације и подстаћи мултисекторску сарадњу органа државне управе. Такође, у реализацију ових активности треба више укључити органе локале самоуправе и организације цивилног друштва, као и Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

7. МЕДИЈИ – пружање медијске подршке циљевима Националног акционог плана

Током спровођења Националног акционог плана у 2014. години, интерни медији имали су веома значајну улогу у промоцији улоге жена у систему безбедности и активности која су се односиле на жене, мир и безбедност. Међутим, екстерна средства информисања проблему родне равноправности, а поготово унапређењу положаја жена у области безбедности не посвећују довољно пажње, па самим тим ни питањима садржаним у Националном акционом плану.

7.1. Министарство одбране и Војске Србије уз помоћ Управе за односе са јавношћу Министарства одбране, Медија центра „Одбрана“ и интерног гласила „Одбрана“ редовно информисе јавност, унапређује медијске кампање за пријем кадета у Војну академију, на Медицински факултет Војномедицинске академије и у професионалну војну службу и промовише активности које се односе на родну равноправност. Током 2014. године, медијски су промовисане публикације, резултати истраживања, међународне посете, састанци институционалних тела за спровођење Националног акционог плана и конференције на националном и међународном нивоу посвећене питањима родне равноправности. Медијска промоција активности које се односе на родну равноправност у средствима информисања унутар Министарства одбране и Војске Србије плански је реализована. У интерним медијима промовисани су рад и активности Политичког савета и Мултисекторског координационог тела, поготово лица из Министарства одбране и Војске Србије, као и овлашћеног лица за обављање послова саветнице за родну равноправност министра одбране. Иако су на активности наведених институционалних тела и механизма родне равноправности позивани и представници екстерних медија, њихов одзив и интересовање за наведене теме у 2014. години нису били на задовољавајућем нивоу.

7.2. Министарство унутрашњих послова истиче да је у интерним средствима информисања у 2014. години уочљива повећана медијска промоција жена у полицији. Готово да нема издања интерног листа „Полиција данас“ који се не бави успесима жена, полицијских службеница, а нарочито женама руководиоцима и женама у оперативном саставу које су се истакле професионалношћу и изузетним квалитетом рада. Поред тога, медијски су пропраћене и активности које Министарство унутрашњих послова реализује на спровођењу Националног акционог плана и на унапређењу улоге жена у полицији уопште. Мартовска издања листа „Полиција данас“ скоро у целини су посвећена женама у полицији, док се често на насловним странама овог листа приказују полицијске службенице у униформи, посебно када се неки важан датум у полицији обележава. На пример, издања која су посвећена Дану Министарства унутрашњих послова и полиције на насловним странама третирају на исти начин полицијске службенике, без обзира на пол.

Поред тога, значајан простор дат је приказу активности на сузбијању насиља над женама, посебно породичног, едукацијама и темама које се односе на заштиту људских права, антидискриминацију и родну равноправност, сарадњи са шведским полицијским одбором и сл. Све то говори у прилог укључивању интерних медија, односно средстава информисања Министарства унутрашњих послова у подршку родној равноправности и истицању равноправности жена у обављању и најсложенијих полицијских послова. Промовисане су жене руководиоци и командири на свим нивоима руковођења, посебно у полицијским испоставама и станицама, с обзиром на још увек недовољан број жена на овим позицијама, као и жене које се баве, до сада, искључиво мушким полицијским пословима (прва жена у оперативном тиму интервентне јединице и др.). У осам бројева издатих у другој половини 2014. године објављен је 41 чланак који је промовисао наведене вредности и спроведене активности.

Из свега наведеног, јасно је да уредништво листа „Полиција данас“ Министарства унутрашњих послова ради посебно на промоцији припадница женског пола. Такође, сви бројеви листа „Полиција данас“ достављају се новинским редакцијама тако да су, и на тај начин, сви медији упознати са темама из листа. Међутим, значајно је да Биро за сарадњу са медијима Министарства унутрашњих послова прати све ове активности и, што је још важније, укључује и друге електронске и писане медије у праћење и извештавање наведеним активностима (дневне новине и недељници, прилози у информативним емисијама телевизије са националном фреквенцијом). Такође, све актуелности, међу којима су и оне везане за ову проблематику ажурно су пропраћене и на интернет сајту министарства. Аналитичка група Министарства унутрашњих послова за праћење спровођења Националног акционог плана ради и на осмишљавању подсајта на сајту Министарства унутрашњих послова, који би искључиво био посвећен питањима родне равноправности и активностима које се спроводе ради јачања улоге жена у том министарству.

Медијски су пропраћене и активности на промоцији полицијског позива ради анимирања, како мушкараца тако и девојака за пријављивање на јавни конкурс за упис на Криминалистичко-полицијску академију и на основну полицијску обуку, где су такође, на пропагандним плакатима, представљене и девојке у униформама кадета.

Поводом обележавања Дана Министарства унутрашњих послова, Дана полиције и Крсне славе министарства, РТС је снимио пригодан прилог о појединцима који су се истакли у акцијама спасавања у време поплава међу којима су биле и четири жене из Жандармерије и Речне полиције, а Министарства унутрашњих послова је подржао и иницијативе које су долазиле од организација цивилног друштва за снимање прилога о успешним женама у униформи са циљем њихове промоције и скретањем пажње јавности на жене у полицији које једнако добро обављају свој посао као и мушкарци. Серијал „Жене у униформи“, који је сниман током 2012. и 2013. године, прво је емитован почетком децембра 2013. године на РТ Војводина, а потом у јуну 2014. године приказан је на Регионалној конференцији „Жене у униформи – јачање позиције жена у секторима одбране и безбедности“ која је одржана у Медија центру у организацији Фонда социјалне и демократске иницијативе – FoSDI који је и продуцирао поменути филм. Филм је посвећен представљању успешних жена у Војсци Србије и Министарства унутрашњих послова (две припаднице из Управе полиције и Управе граничне полиције) које су и узеле активно учешће у пленарном делу конференције, уз учешће у дискусији и чланица Аналитичке групе Министарства унутрашњих послова и представница других организационих јединица Министарства унутрашњих послова.

7.3. Управа царина Министарства финансија, почев од октобра 2010. године, када је лист „Цариник“ објавио чланак да је та управа укључена у израду Националног акционог плана па све до краја 2014. године објављује у интерним средствима информисања вести, чланке и прилоге (објављено је шест специјалних прилога) који су директно посвећени питањима родне равноправности и спровођењу Резолуције 1325. У наведеном контексту, било је речи о механизмима родне равноправности, о тренингу за представнике медија и подацима у процентима о заступљености жена у сектору безбедности. У два броја објављени су појмови из речника родне равноправности. Пропраћен је и семинар који је одржан у Управи царина о ангажовању жена у безбедносном сектору. Поред тога, лист „Цариник“ објавио је десетине чланака о радним активностима жена које заузимају високе позиције и налазе се на челу тимова за имплементацију више пројеката из области модернизације царине, жена који су предавачи на семинарима и сл. Писано је и о радним успесима жена које су представнице царинске службе у међународним институцијама, као и о достигнућима жена и међународним признањима која су стекле у областима која не спадају у редован посао (нпр. лов на дивљач, реални аикидо итд.).

7.4. Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде придаје велики значај активностима и резултатима спровођења Националног акционог плана у интерним

медијима, а шира јавност је упозната са тим активностима, углавном, путем информација на званичном сајту Министарства правде. У мају 2014. године објављен је Годишњи извештај о раду ове управе у којем је један део посвећен родној равноправности и значајним активностима у оквиру мултисекторске сарадње и едукативних активности који доприносе квалитету спровођења Националног акционог плана, укључујући и информацију о семинару организованом од стране ове управе и Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена UN Women, на којем су учесници упознати са родним аспектима рада управе. Међутим, мора се приметити да је комплетно информисање остало у домену интерног и да је спровођено путем сарадње лица која су укључена у институционална тела и механизме родне равноправности за спровођење Националног акционог плана са осталим запосленима у овој управи.

Планом је предвиђено да запослени на радном месту за односе са јавношћу у Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде активније учествују у информисању запослених и јавност упознају са значајем сузбијања дискриминације и успостављањем родне равноправности, чиме би се у значајној мери пружала медијска подршка циљевима спровођења тог плана у наредном периоду.

7.5. Министарство спољних послова је у области јавне дипломатије промовисало достигнућа Републике Србије на примени Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација, како на званичном сајту министарства, тако и у наступима представника тог министарства када се радило о питањима која су директно или индиректно односила на примену поменуте резолуције.

Такође, приликом усвајања *Индивидуалног акционог плана партнерства Србије и НАТО*, активности на Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација укључене су у тај документ, тако да ангажман Министарства спољних послова и других институција у области јавне дипломатије обухвата и област на коју се односи поменута резулција.

7.6. Министарство културе и информисања даје свој допринос унапређењу равноправности полова кроз промену медијске слике жена и повећање интереса медија за питања равноправности полова у свим сегментима друштва. Пре свега, руководи се постојећим законским оквирима и надлежностима: *Законом о јавном информисању и медијима* („Службени гласник РС“, број 83/14), који чланом 75. забрањује говор мржње, односно објављивање идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања некој раси, вери, нацији, етничкој групи, полу због њихове сексуалне опредељености, без обзира да ли је објављивањем учињено кривично дело.

Регулаторно тело за електронске медије, на основу члана 51. *Закона о електронским медијима* („Службени гласник РС“, број 83/14), стара да програмски садржаји пружаоца медијске услуге не садржи информације којима се на отворен и прикривен начин подстиче дискриминација, мржња или насиље због расе, боје коже, предака, држављанства, националне припадности, језика, верских и политичких убеђења, пола, родног идентитета, сексуалне оријентације, имовног стања, рођења, генетских особености, здравственог стања, инвалидитета, брачног и породичног статуса, осуђиваности, старосне доби, изгледа, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама и других стварних, односно претпостављених, личних својстава.

Осим законски, забрана дискриминације унета је и у *Кодекс новинара Србије* у којем се наводи да предмет новинарске пажње мора бити свест о опасности од дискриминације коју могу да шире медији и да се избегава дискриминација заснована на раси, полу, сексуалном опредељењу, језику, вери, политичком и другом мишљењу, националном или друштвеном поретку.

Будући да су медији један од кључних актера у афирмацији позитивних друштвених

вредности и њиховом креирању у јавности, па и принципа родне равноправности, Министарство културе и информисања ће активно учествовати у остваривању циљева Националног акционог плана, у складу са Закључком Владе од 5. марта 2015. којим су именовани у састав Политичког савета и Мултисекторског координационог тела и својим овлашћењима и досадашњом праксом унапређивања јавног интереса у области јавног информисања.

7.7. Канцеларија за људска и мањинска права истиче да је пројекат ИПА 2011 *„Имплементација антидискриминационих политика“* имао за циљ да се подигне свест представника локалних власти, полицијских службеника, судија, тужилаца, просветних радника, локалних медија као и невладиних организација активних у локалним самоуправама о постојању дискриминације и одговорности за њено сузбијање. Такође, у оквиру овог пројекта у октобру 2014. године, Канцеларија за људска и мањинска права организовала је дводневну радионицу за новинаре који извештавају на језицима националних и етничких мањина. У септембру 2014. године започета је и медијска кампања у оквиру пројекта која је имала два циља: обавештавање јавности о расположивим механизмима за заштиту од дискриминације и подизање свести о положају мањинских, угрожених и маргинализованих група. Током кампање, под слоганом *„Дискриминација није шала – причајмо о равноправности“* и *„Исти, различити, равноправни“* спотови су емитовани на две телевизије са националном покривеношћу (РТС и Б92), као и девет регионалних и локалних телевизија. Овим је завршен двогодишњи пројекат током којег је спроведен велики број обука за преко 1000 државних службеника и општинских функционера, полицијских службеника, судија, тужилаца, стручних радника центара за социјални рад и новинара.

У наредном периоду треба охрабрити и подржати размену искустава и добрих пракси у медијској промоцији циљева Националног акционог плана унутар органа државне управе. Такође, треба у комуникацији са екстерним средствима информисања обезбедити више простора и прилагодити медијске садржаје за промоцију циљева Националног акционог плана, уз активну подршку Министарства културе и информисања и одговарајуће родно одговорне обуке новинара и уредника медија.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ

У разматраном периоду, током 2014. године у органима државне управе, а посебно у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова, Управи царина Министарства финансија, Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде, Безбедносно-информативној агенцији и у Сектору за безбедносну политику Министарства спољних послова остварен је значајан напредак у функционисању институционалних тела и механизма родне равноправности. Успостављена је евиденција кадрова по полу која се редовно ажурира, повећан је број жена у тзв. оперативном саставу у војсци и полицији, покренуте су и реализоване бројне активности усмерене ка ефикасној заштити жена од насиља и ка хармонизовању прописа са међународним стандардима, а посебно са стандардима Организације Уједињених нација, Европске уније, ОЕБС и НАТО (ПзМ), по питању људских права жена. Ипак, највећи број активности у спровођењу Националног акционог плана у Републици Србији у тој години реализован је у области едукације, сарадње органа државне управе са организацијама цивилног друштва и међународне сарадње. Носиоци ових активности у надлежним министарствима, управама и агенцијама углавном били су чланови и чланице институционалних тела и механизма за спровођење Националног акционог плана, али ту улогу све више преузимају мреже новостворених инструктора и инструкторки за родну равноправност и на тај начин врши се уродњавање процеса едукације у надлежним органима државне управе, што је ново достигнуће у

спровођењу овог плана остварено током 2014. године.

Међутим, уочено је да се родном равноправношћу у Републици Србији бави велики број различитих институционалних тела, која, сразмерно томе, не постиже значајније резултате у пракси, у смислу унапређења друштвеног положаја жена. Стога је потребно урадити анализу рада свих тела која се баве родном равноправношћу у Републици Србији и ускладити њихову надлежност са Координационим телом Владе за родну равноправност. Такође, у наредном петогодишњем периоду треба ефикасније координисати различите политике, стратегије и акционе планове и интегрисати делатност бројних институционалних тела која се баве родном равноправношћу и људским правима жена.

Имајући у виду да се Национални акциони план за примену Резолуције 1325 у Републици Србији завршава у децембру 2015. године, треба урадити његову евалуацију и у складу са закључцима из евалуације и реализованог дијалога Политичког савета са другим институционалним телима и механизмима родне равноправности и организацијама цивилног друштва извршити ревизију Националног акционог плана и продужити рок примене тог плана до 2020. године. У том периоду, ради унапређења даљег спровођења Националног акционог плана оцењено је целисходним да се у свим органима државне управе на које се односи примена Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у Републици Србији успоставе предвиђена институционална тела и механизми родне равноправности. Евалуацију Националног акционог плана, у складу са задацима дефинисаним закључцима Владе, израђује Мултисекторско координационо тело уз стручну и административно-техничку подршку Министарства унутрашњих послова. Политички савет Владе, предложиће Влади формирање посебне радне групе која ће ревидирати садржај Националног акционог плана, ради спровођења тог плана до 2020. године.

У наредном периоду, треба обезбедити континуитет у раду формираних институционалних тела и механизма родне равноправности за спровођење Националног акционог плана, наставити обуке чланова формираних институционалних тела и механизма родне равноправности и унапредити њихову мултисекторску сарадњу, размену добрих пракси и искустава, додатно едуковати руководиоце и чланове и чланице новоформираних тела и механизма, представнике медија и чланове породица жена које желе да учествују у мултинационалним операцијама, оснажити осетљиве категорије становништва, посебно жене и девојчице у категорији избеглих и расељених лица и укључити у спровођење Националног акционог плана у већој мери органе локалне самоуправе, Канцеларије за Косово и Метохију и организације цивилног друштва уз адекватну финансијску подршку свим активностима предвиђеним Националним акционим планом.